

OPĆINA TEŠANJ
OPĆINSKO VIJEĆE
OPĆINSKI NAČELNIK
-KOMISIJA ZA ZAŠTITU ČOVJEKOVE OKOLINE
-KOMISIJA ZA IZRADU PROGRAMA EKOLOŠKE ZAŠTI

Dana: [petak, 21.04.2006](#)
Broj:

STRATEGIJA DOSTIZANJA VIZIJE

TEŠANJ – SREDINA EKOLOŠKE SVIJESTI, ČISTOĆE I REDA

R.br.	SADRŽAJ	Strana
1.	Sumar	4
2.	Opis, ciljevi i svrha projekta	5
3.	Opći podaci o općini	6
4.	Uvod	7
5.	Ilustracija aktuelnog stanja	8
I	OCJENA STANJA	
6	Biodiverzitet	7
6.1	Geografski položaj	7
6.2	Geomorfološke karakteristike	7
6.3	Klimatske karakteristike	7
6.4	Pedološke karakteristike	8
6.5	Vegetacijske karakteristike prostora	8
6.6	Riblji fond prostora	9
6.7	Pčele	9
6.8	Fond divljih životinja	10
6.9	Analiza stanja prostorno planske domukentacije	11
7	ZRAK	14
8	VODA	15
8.1	Vodozahvati i izvorišta	16
8.2	Vodovod Tešanj	16
8.3	Vodovod Jelah	16
8.4	Vodovod Kraševo	16
8.5	Lokalni vodovodi	16
8.6	Zaštita vodoizvorišta	16
8.7	Aspekti ugrožavanja vodoizvorišta	17
8.8	Raspoložive količine vode	18
8.9	Kontrola kvaliteta vode	18
8.10	Usora – rijeka od posebnog značaja	18
9	ZEMLJIŠTE	21
10	ŠUME	24
10.1	Privatne šume	24
10.2	Krčenje šuma i gradnja u blizini šuma	24
10.3	Zaštita šuma i šumskog zemljišta od šteta	25
10.4	Državne šume	26
11	ZDRAVLJE I HRANA	26
12	KANALIZACIJA	29
13	OTPAD	33
14	EBERGIJA	35
15	DEMINIRANJE	33
16	EDUKACIJA	37

17	INSTITUCIONALNA PODRŠKA	40
II	CILJEVI PROMIJENJENOG STANJA	41
18	BIODIVERZITET	41
19	ZRAK	43
20	VODA	44
21	ZEMLJIŠTE	45
22	ŠUME	45
23	ZDRAVLJE I HRANA	46
24	KANALIZACIJA	47
25	OTPAD	48
26	DEMINIRANJE	49
27	ENERGIJA	49
28	EDUKACIJA	50
29	INSTITUCIONALNA PODRŠKA	51
30	Sumarni pregled ciljeva	52
31	Vrijeme izrade strategije	57

SUMAR

Materijal u prilogu je sačinjen na jedinstven način, kombinirajući teorijski pristup i potrebu da ponuđeni dokument ima praktičnu vrijednost, odnosno da bude stalno među nama pristupan u razmatranju dostizanja ciljeva a ne da ode u ladicu za povremeno pokazivanje. Polazeći od vizije Općine Tešanj i teorijske postavke da vizija teži promjeni ali je ona istovremeno i dugoročna zamisao željenog, ponuđena strategija teži primjeni i dostizanju konkretnih ciljeva čijim ispunjenjem ćemo dostizati postavljenu viziju.

Strategija je ponudila 39 okvirnih ciljeva, sa procjenjenim mogućim ili željenim rokovima njihovog dostizanja, nosiocima aktivnosti i potrebnim resursima kod većine ciljeva. Nije bilo moguće, niti bi u ovoj fazi to bilo opravdano, raditi detaljne planove svih akcija ali će nosioci aktivnosti profesionalno radeći na njihovoj realizaciji kao prvi korak imati obavezu izraditi detaljne planove svake akcije za dostizanje cilja.

Ono što je posebna vrijednost ponuđene Strategije nije sam njen sadržaj koliko njena otvorenost da se na polugodišnjem nivou (predložimo) na praktičan način u saradnji sa svim nosiocima aktivnosti, kroz njihove izvještaje, ista može proširivati, mijenjati ili čak reducirati ili prolongirati u rokovima zbog nedostatka finansijskih sredstava ali ona kao takva će uvijek biti prisutna kao dio naših tekućih obaveza i prioriteta. Ovaj pristup će donijeti rezultat a sada je važno da ovakav pristup dobije podršku Općinskog načelnika a zatim i Općinskog vijeća, i da bude predmetom redovnog izvještavanja na sastancima Općinskog načelnika (mjesečno) ali i na sjednicama Općinskog vijeća (polugodišnje).

Materijal ima svojih slabosti, kako u ocjeni stanja tako i u postavljenim ciljevima, koje smo pokušali u ova nepuna tri mjeseca izrade dokumenta popraviti ali nismo u cjelosti uspjeli otkloniti slabosti. Stoga je otvorenost ove strategije, za njene promjene u hodu, prednost koja će omogućiti neutralisanje slabosti u toku njene realizacije.

Tim Općine Tešanj

Dana: petak, 27.01.2006

PROJEKAT: STRATEGIJA DOSTIZANJA VIZIJE OPĆINE TEŠANJ

Nosioci projekta: [Komisija za zaštitu čovjekove okoline Općinskog vijeća](#)
[Komisija za izradu programa ekološke zaštite Općinskog načelnika](#)

Članovi Tima:

1. Fuad Šišić, Komisija Općinskog vijeća
2. Senad Subašić, član
3. Edin Kantić, član

Članovi Tima:

1. Sead Korajlić, Komisija Općinskog načelnika
2. Mirsada Ramović
3. Ermina Jabandžić
4. Zijad Spahić
5. Tamara Turkić
6. Nadir Medarić
7. Sejdo Plančić
8. Nizah Mehinović

OCJENA STANJA:

Ocjena stanja na području općine Tešanj po oblastima će biti izrađena kao pojedinačna ocjena u svakoj oblasti i predstavljaće sastavni dio ukupne ocjene stanja na području općine Tešanj u ovoj oblasti na početku 2006. godine. Svaki član tima je zadužen kao nosilac aktivnosti za izradu snimka stanja u dodijeljenoj oblasti. Nosilac aktivnosti može angažirati još saradnika za izradu stanja, ali isti će biti odgovoran za izradu ocjene stanja pred zajedničkim timom u roku od 15 dana.

1. Zaštita zraka, Sead Korajlić
2. Zaštita vode, Senad Subašić
3. Zaštita zemljišta, Tamara Turkić
4. Zaštita šuma, Zijad Spahić
5. Biodiverzitet (prirodna raznovrsnost), Ermina Jabandžić
6. Deminiranje, Enis Mehinović
7. Zdravlje i hrana, Mirsada Ramović
8. Otpad, Nadir Medarić
9. Kanalizacija, Edin Kantić
10. Energija, Sejdo Plančić
11. Edukacija, Fuad Šišić
12. Lokalna institucionalna struktura, Fuad Šišić

CILJEVI:

1. Utvrditi ciljeve promijenjenog stanja po oblastima,
2. Naznačiti okvirne akcije potrebne da se ciljevi realiziraju,
3. Imenovati nosioce odgovornosti za realizaciju potrebnih akcija,
4. Utvrditi okvirne termine za izvođenje akcija,
5. Procijeniti potrebna finansijska sredstva za dostizanje ciljeva,
6. Izgraditi pojedinačnu i institucionalnu ekološku svijest na području Općine Tešanj,

SVRHA PROJEKTA:

Ispunjenje vizije Općine Tešanj: Tešanj – sredina ekološke svijesti, čistoće i reda 2010

OPĆI PODACI O OPĆINI

Općina Tešanj se nalazi u sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine, u Zeničko-dobojskom kantonu Federacije BiH. Površina općine je 163 km².

Općina graniči: sa istoka općinom Doboj RS - duž toka rijeke Bosne, sa juga i jugoistoka općinom Maglaj, sa zapada, sjeverozapada i jugozapada općinom Teslić RS, sa sjevera općinom Usora i sa sjeveroistoka općinom Doboj Jug.

Veći dio općine spada u brežuljkasto-brdsko područje, a zapadni, južni i istočni dio (Stijakovac, Husar, Zmajevac, Crni Vrh i Trebačko brdo) čine prelaz u brdsko-planinsko područje.

Kroz ravničarski dio, od zapada prema istoku se proteže rijeka Usora, rijeka Bosna se proteže pravcem sjever-jug, a centralnim brežuljkastim dijelom u pravcu sjever-jug rijeka Tešanjka kao desna pritoka rijeke Usore.

Značajniji šumski predjeli se prostiru graničnim dijelom općine, posebno južne i jugozapadne strane gdje preovladava crnogorica, a u drugim i nižim predjelima bjelogorica.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, u općini Tešanj živjelo je 48.480 stanovnika, od čega: Bošnjaka 34.941, Srba 3.071, Hrvata 8.929, Jugoslovena 1.047 i ostalih 492.

Prema posljednjim podacima, na području općine Tešanj živi 47.514 stanovnika. Gustina naseljenosti je 291 stanovnik po km², što znači da općina Tešanj spada u sam vrh gusto naseljenih općina u Federaciji BiH. Privreda je dosta razvijena na cijelom području općine, a najznačajnije privredne zone su : Bukva i Jelah.

Poljoprivredna proizvodnja je usitnjena i nedovoljno razvijena.

UVOD

Nijedan razgovor o ekološkim problemima ne počinje i ne završava se bez upozorenja da je izlaz iz ekološkog problema moguć samo uz korjenite promjene u načinu mišljenja i ponašanja ljudi. Samo ako svaki pojedinac u svom području života i rada shvati kompleksnost problema i preuzme dio odgovornosti za zaštitu okoliša, tek tada se mogu očekivati pozitivne promjene i zadovoljavajući efekti. Zbog toga je važno da se ekologija intenzivnije izučava u svim prilikama, na svim nivoima i na svakom mjestu. Ljudi moraju da shvate da od zaštite životne sredine direktno zavisi njihovo zdravlje i život.

Ekologija je nauka koja proučava odnose između živih bića i njihove životne sredine, odnosno između žive i nežive prirode. Dakle, ona proučava tri objekta: organizam, njegovu životnu sredinu i interaktivne odnose sa životnom sredinom (koja uključuje i druga živa bića).

Težište proučavanja ekologije jesu odnosi koji vladaju između živih bića i životne sredine. Oni su trojaki:

- akcija: uticaj životne sredine na živa bića,
- reakcija – uticaj organizama na životnu sredinu,
- koakcija: međusobni uticaj organizama u okviru životne sredine.

Jednostavno rečeno, ekologija je nauka koja nas uči da je u živoj prirodi sve povezano i da ekosistemi funkcionišu po strogo određenim ekološkim zakonitostima, a i da je čovjek u najvećoj mjeri zavisn od dosljednog poštivanja tih zakonitosti. Ekosistem je složen i dinamičan sistem koji sačinjavaju staništa i životna zajednica između kojih se uspostavljaju odnosi akcije (uticaj staništa na životnu zajednicu), reakcije (uticaj životne zajednice na stanište) i koakcije (uzajamni uticaj među članovima životne zajednice).

Najčešći odgovori na pitanje šta je životna sredina jeste: «Sve što nas okružuje». Životna sredina je jedinstvena funkcionalna cjelina sastavljena iz dva dijela: živa bića i neživa priroda. Može biti akvatorija (vodena životna sredina) i teritorija (kopnena životna sredina).

Generalni sekretar UN, gospodin Kofi Annan je u povodu Svjetskog dana zaštite okoliša, 5. juna 2003. godine, uputio poruku koja glasi: «Naša potraga za zdravom okolinom je stalan proces. To bi trebao biti integralni dio našeg načina života. Odlučimo se da poduzmemo pozitivne korake u borbi protiv degradacije okoline».

STANJE

RED I ČISTOĆA SU SJAJAN PREDUSLOV SVAKOG USPJEHA

1.1 BIODIVERZITET

1.4.1. Geografski položaj

Geografska širina Tešnja: 44° 33'

Nadmorska visina: 230 m (najveća nadmorska visina 732m na Crnom Vrh)

Klima: Umjereno-kontinentalna

Površina općine Tešanj: 163 km², (283 stanovnika po km²);

1991. godine: 223 km² (217,40 stanovnika po km²)

Općina Tešanj se prostire na razmeđu srednje i sjeveroistočne Bosne i Hercegovine, jugoistočno od Teslića i jugozapadno od Doboja, u dolinama rijeka Usore i Tešanjke, a cjelokupna teritorija pripada slivu rijeke Usore.

1.4.2. Geomorfološke karakteristike prostora

Reljef teritorija općine je predstavljen niskim pobrđem koje čini niz površi koje se sukcesivno spuštaju od juga prema sjeveru, prelazeći u nisko zemljište.

Na područja do 200m nadmorske visine otpada 40% površine općine, na područja od 200-300 m 25% površine, na područja od 300-400m otpada 20% teritorija, dok na 400-500m nadmorske visine otpada 10% i 5% na područja preko 500m nadmorske visine.

U morfološkom pogledu teritorija općine Tešanj se može podijeliti na četiri cjeline:

- dolina Bosne,
- dolina Usore,
- podgorina planine Borja
- nisko pobrđe središnjeg dijela općine.

U istočnom dijelu općine je dolina rijeke Bosne koja je kompozitna i okarakterisana kao maglajsko-dobojska klisura, jer je dolina Bosne u tom dijelu nešto sužena, a uz njen tok su karakteristične terase visine do 200m nadmorske visine i sve su te terase pokrivene aluvijalnim naslagama.

U sjevernom dijelu teritorija općine je dolina Usore, a njena dolina kompozitna sa više suženja i proširenja. Uz rijeku Usoru su ravničarska i brežuljkasta zemljišta, a karakteristične su fluvio-dendacione površine i terase uz njen tok.

Jugozapadni dio općine predstavlja dio kompleksa planine Borja, sa svojih nekoliko vrhova : Crni Vrh 732m nad.visine, Zmajevac 684 m nad.visine, Kužno groblje 675m nad.visine i Husar 577m nad.visine.

Reljef središnjeg dijela općine predstavljen je niskim pobrđem kojeg čine niz površi koje se stepenasto spuštaju od juga prema sjeveru.

1.4.3. Klimatske karakteristike

Prema nizu pokazatelja (klimatskih elemenata) područje općine ima obilježja umjereno-kontinentalne klime.

Kako u Tešnju ne postoji i nije ranije postojala metereološka stanica, tešanjski kuriozitet predstavlja činjenica da se u porodici Vilašević, s koljena na koljeno, prenosi tradicija mjerenja klimatskih podataka (padavine, prosječne temperature i sl.), a neke od podataka nam je za potrebe analize stanja biodiverziteta i njegove povezanosti sa utjecajem klimatskih faktora ustupio gosp.Esad Vilašević. Ovom prilikom ističem preporuku da se gosp.Vilašević podstakne na izradu

dokumenta u kojem bi iznio svoja dragocjena i iskustva prethodnika na snimanju i mjerenju klimatskih elemenata teritorija naše općine.

U svom dopisu gosp. Vilašević se osvrnuo na pregled vremenskih prilika za period od 1983-2005. godine, a navedeni podaci ostaju na raspolaganju prilikom izrade Programa ekološke zaštite općine Tešanj.

1.4.4. Pedološke karakteristike prostora

U neposrednoj vezi sa geološkom građom je i struktura pedološkog pokrivača. Ona predstavlja važan faktor prirodnog kompleksa, jer od kvalitetnih svojstava pojedinih vrsta tla zavisi i mogućnost njihovog iskorištenja u poljoprivredi.

Od istih svojstava, uz klimatski faktor, ovisi i biodiverzitet lokaliteta, te tako na području tešanske općine izdvajamo :

- aluvijalna i semiglejna tla uz rijeku Usoru u Jelahu, Kaloševiću, Putešiću, Ljetiniću, Bobarama itd. Karakteristike ovog tla je da imaju malo humusa, te da navodnjavanjem mogu dati visoke prinose;
- smionice se prostiru sjeverno i južno od prethodnih u Piljužićima, Mrkotiću, O.Planjama, Potočanima, Jevadžijama, Vukovu, Rosuljama, Medakovu i sl. Smionice su se razvile na lapornim i karbonatnim glinama, to su teška, glinovita tla crne boje;
- Smeđa tla se nalaze na različitoj geološkoj građi (krečnjaci, serpentine, gline), siromašna su humusom, jer velika količina padavina povećava spiranje zemljišta i humusa neophodnog za uzgoj bilja, te se zbog tog razloga navedeno zemljište mnogo dubri.

* Pri Institutu za pedologiju agronomskog fakulteta rađena je Studija pedološkog sastava tla Bosne i Hercegovine, sa preporukama za korištenje karakteristika određenog tla, pa ovim putem iznosim preporuku da se u daljoj izradi ovog Programa ekološke zaštite koriste podaci iz navedene Studije.

1.4.5. Vegetacijske karakteristike prostora

Pripadnost umjereno-kontinentalnoj klimi, reljefne karakteristike tla, najznačajniji su faktori u učešću i rasprostranjenosti određenih biljnih zajednica. Tako područje općine Tešanj pripada ekosistemu mezofilnih šuma kitnjaka i običnog graba (kako je šumarstvo zasebna tema Programa zaštite, u tekstu o biodiverzitetu navodim samo taksativno stabla ekosistema).

Šume bukve rasprostranjene su u visinskom pojasu i zauzimaju hladnije predjele, a spuštaju se do 150m nad.visine niskoravničarskih predjela.

Šume vrba i topola se nalaze neposredno uz vodotokove, a većim dijelom su uništene i pored rijeka se sada nalazi zamočvareno zemljište.

Na prostoru teritorija općine, po poljima, raste ljekovito bilje raznih vrsta, kao npr: čubrić (majčina dušica), divlja metvica, kunica (hajdučka trava), čelinac (pčelja trava), žara (kopriva), bijeli i crni sljez, žuti kantarion, maslačak, bokvica, odoljen, čičak, preslica, jagorčevina i slično. Obzirom da se u posljednje vrijeme (a i u vrijeme naših predaka) ljekovito bilje koristi u farmaceutskoj djelatnosti, trebalo bi se istražiti mogućnost primjene određenih vrsta, a također i mogućnost uzgajanja ljekovitog bilja na prostoru naše općine.

U okviru studije " Fitocenološki i farmakognosijski aspekti herbalnog sektora – karta općine Tešanj ", autora projekta : prof.dr.Nezir Tanović i Ahmedin Salčinović izvršena je i procjena prirodnih resursa i socijalnih aspekata gdje je konstatovan da općina Tešanj posjeduje visoku biodiversifikaciju. Na prostoru općine definisano je ukupno 97 vrsta ljekovitog bilja i aromatičnog bilja, te su u daljem tekstu Studije navedeni održivi aspekti ljekovitog bilja, sa

ekonomskim predviđanjima u toj oblasti, kao i ostali prilozi, te elemente navedene Studije treba implementirati u Program ekološke zaštite općine Tešanj.

1.4.6. Riblji fond prostora

Rijeku Usoru, kao najznačajniji vodeni tok na području naše općine, nastanjuju sljedeće riblje vrste:

1. Mrena –*Barbus barbus*,
2. Deverika-*Abrmis brama*,
3. Klen-*Leuciscus cephalus*,
4. Plotica- *Rutilus pigus virgo*,
5. Bjelica-*Leucaspis delinatus*,
6. Krkuš-*Gobio gobio*,
7. Uklj-*Alburnus alburnus*,
8. Škobalj-*Chondrostoma nasus*,
9. Bucov-*Aspius aspius*,
10. Crvenperka-*Scardinius erythrophthalmus*,
11. Klenić-*Leuciscus leuciscus*,
12. Babuška-*Carassius auratus gibelio*.

Najzastupljeniji su škobalj, bjelica, klen i mrena. Prije su bili zastupljeni i som, šaran i štika ali uslijed narušene bio ravnoteže više ih nema.

Do narušavanja bio ravnoteže došlo je i uslijed prekomjernog vađenja šljunka iz korita rijeke koje je iz tog razloga prošireno za 4-5 puta (time je ugroženo i vodosnabdijevanje šireg lokaliteta). Sljedeći razlog je odlaganje otpada neposredno uz korito rijeke ali i u samu rijeku, što je dovelo do zagađivanja iste. Kao uostalom i ostalih rijeka u BiH.

Ukoliko se nastavi sa ovakvim odnosom prema rijeci Usori, ukoliko se ne poduzmu koraci na zaštiti najznačajnijeg vodotoka, moglo bi doći do potpunog narušavanja bio ravnoteže, korito će presušiti, a riba će nestati u potpunosti. Udruženje ribolovaca Jelah-Tešanj se spremno odazvalo akciji na izradi Programa ekološke zaštite naše općine, iznoseći i svoje prijedloge, kao i ponudu za učešće u daljim aktivnostima.

Rijeku Bosnu nastanjuju sljedeće riblje vrste:

1. Šaran-*Cyprinus carpio*,
2. Som-*Silurus glanis*,
3. Štika-*Esox lucius*,
4. Bodorka-*Rutilus rutilus*,
5. Smuđ-*Stizostedion lucioperca*,
6. Jez-*Leuciscus idus*.

1.4.7. Pčele

Na području općine Tešanj 390 pčelara posjeduje oko 3600 pčelinjih zajednica. Uzgajane pčele pripadaju vrsti medonosnih pčela – "*Apis mellifera*".

U ovoj vrsti postoje 24 rase, a samo 4 rase su zastupljene u Evropi.

Na našem području pretežno je zastupljena kranjska rasa pčela - *Apis mellifera* *Cranica* i u ukupnoj populaciji medonosnih pčela na našem prostoru zastupljena je sa oko 98%. Smatra se domaćom rasom koja je uzorkovana u Kranjskoj oblasti po čemu je dobila ime.

Druga, prisutna rasa je talijanska rasa pčela *Apis mellifera* *Ligustica*.

Križanjem rasa i evolucijom nastajali su pojedini sojevi s osnovnim karakteristikama pomenute dvije vrste rasa pčela.

U literaturi staroj 50 do 100, pa i više godina, pominje se bosanska rasa pčela kao "Bosanska sivka" koja po svojoj morfološkoj građi i karakteristikama odgovara današnjoj kranjskoj pčeli *Apis mellifera* Cranica, tako da ne znamo da li se radi o istoj rasi ili je Bosanska sivka izumrla.

Neposredno poslije rata na područje općine Tešanj uvezene su neevropske rase pčela iz Irana koje se nisu asimilirale te su izumrle.

Od živih izazivača bolesti pčela na našem području od 1978. godine prisutna je grija-Varoa Destruktor.

Zadnjih godina na našem području izumrla je pčelinja uš-*Braula coeca* Nitzsch, vjerovatno uticajem hemijskih sredstava koji se permanentno primjenjuju za suzbijanje varoze. U posljednjih 15 godina pčelari nisu zabilježili njenu pojavu.

Nasuprot tome primjetna je pojava Male košničke bube-*Aethina tumida*, čiji razvoj je vezan za solitarne (divlje) pčele koje ne žive u socijalnim zajednicama a svoje stanište prave u zemlji.

Na našem području postoje i jednostanični organizmi koji izazivaju bolesti pčela a naročito je rasprostranjena *Nozema apis* koja izaziva nozemozu pčela.

U biljnom svijetu zapažena je velika ekspanzija i prostorna rasprostranjenost Ambrozije, koja svojom ekspanzijom utiče na opstanak i razvoj drugog medonosnog bilja i tako smanjuje produktivost pčela.

1.4.8. Fond divljih životinja

Vrste divljači koje nastanjuju obuhvat lovišta "Tešanjka":

1. Srneća divljač,
2. Zečija divljač,
3. Fazanska divljač,
4. Poljska jarebica,
5. Divlja patka,
6. Lisica,
7. Vjeverica,
8. Veliki puh,
9. Tvor,
10. Lasica,
11. Vidra,
12. Jazavac,
13. Divlja svinja,
14. Jaseb kokošar,
15. Sova,
16. Golub,
17. Gavran,
18. Gačac,
19. Siva vrana,
20. Svraka,
21. Kreja,
22. Šojka.

Da bi se zaštito fond divljih životinja na području općine Tešanj, Općina Tešanj je ustanovila lovište "Tešanjka" i predala ga Lovačkom društvu "Kiseljak" Tešanj na desetogodišnje gazdovanje za period od 1997. do 2007. godine. Granice lovišta se u potpunosti poklapaju sa administrativnom granicom općine Tešanj. Cilj lovišta je uzgajanje i zaštita slijedećih vrsta divljači: srneće, zečije, fazanske, poljske jarebice i divlje patke kao i drugih vrsta divljači koja živi u lovištu.

Prije rata obuhvat lovišta "Tešanjka" bio je jedan od najbogatijih lovišta u BiH po pitanju srneće divljači, za vrijeme rata i u postratnom periodu došlo je do drastičnog smanjivanja broja ove divljači. Prilikom prebrojavanja koje je lovačko društvo "Kiseljak " izvršilo u proljeće 1999. godine utvrđeno je da područje lovišta nastanjuje oko pedesetak jedinki srneće divljači, kapacitet lovišta je 350 jedinki na 9.300 hektara, koliko iznosi površina staništa u ovom lovištu predviđena za ovu vrstu divljači. Lovačko društvo "Kiseljak" poduzelo je potrebne mjere da se broj srneće divljači dovede do optimalnog broja.

Prilikom prebrojavanja divljači u lovištu "Tešanjka" utvrđeno je da u lovištu ima oko 1.400 komada zečeva. Optimalan broj je 1800 komada na 14.300 hektar koliko iznosi površina staništa predviđena za ovu vrstu divljači u lovištu.

U lovištu se nalazilo i oko 800 komada fazanske divljači, a optimalan broj je 1200 komada. Prilikom prebrojavanja utvrđeno je da je broj divljih patki oko 500 komada a jarebica oko 400 komada što i za jednu i za drugu vrstu predstavlja gotovo optimalan broj.

Od ostale divljači potrebno je napomenuti i prisustvo divlje svinje, koje inače ranije nije bilo kao stalne divljači u ovom lovištu. Povećan je i broj lisica i jastrebova. Ostale vrste divljači su u približnom broju u kome su bile i prije rata.

1.5. ANALIZA STANJA PROSTORNO-PLANSKE DOKUMENTACIJE

Shodno aktualnosti tematike, a i kao eventualna podloga kod opredjeljenja budućih ciljeva Programa eko zaštite, izvršen je pregled postojeće provedbene i razvojne planske dokumentacije koju posjeduje općina Tešanj, sa pregledom površina posebnih namjena definisanih po navedenoj planskoj dokumentaciji. Općina Tešanj raspolaže slijedećom planskom dokumentacijom koja reguliše uvjete korišćenja, izgradnje, uređenja i zaštite prostora i dobara u prostoru, i to, razvojni planovi :

- Prostorni plan općine Tešanj (« Sl.glasnik općine Tešanj », broj:2/2000-Odluka o usvajanju i sprovođenju Prostornog plana općine Tešanj i «Sl.glasnik općine Tešanj », broj: /2003- Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o usvajanju i sprovođenju Prostornog plana općine Tešanj),
- Urbanistički plan Tešnja (« Sl.glasnik općine Tešanj », broj : 1/89),
- Urbanistički red Jelaha (« Sl.glasnik općine Tešanj », broj : 6/87),

Razvojni planovi po svojoj jedinstvenoj metodologiji sadrže zoniranje, određivanje namjene površine, granice i mjere zaštite svih prostornih resursa na području Općine.

Tako su članom 10. Odluke o izmjenama i dopunama odluke o usvajanju i sprovođenju Prostornog plana općine Tešanj utvrđene površine posebne namjene i to :

- Deponija odlagališta čvrstog otpada u Bukvi
- Kamenolom krečnjaka na Tabačkom brdu,
- Kamenolom krečnjaka u rejonu Putešić,
- Kamenolom dijabaza u Kaloševiću,
- Ekonomija zv.Galijaševka u Raduši, (jedan dio zemljišta je ustupljen ili prodan za potrebe izgradnje farme za tov goveda, te bi od Službe nadležne za katastarski operat trebalo prikupiti podatke o preostalom dijelu zemljišta navedenog lokaliteta kako bi se formirala poslovna zona - poduzetnička zona - za proizvodnju iz oblasti poljoprivrede)
- Kamenik zv.Šljunkara u Ljetiniću (općina je izvršila parcelizaciju zemljišta u društv.svojini, prodala neke parcele kao lokaciju za izgradnju poslovnih objekata, te bi u nadležnoj Službi trebalo provjeriti status posjedništva nad istim kako bi se na navedenom lokalitetu mogla obezbijediti izgradnja planiranih sadržaja predviđenih Prostornim planom općine Tešanj),

- Eksploatacija i prerada mineralne vode na Kiseljaku (izradom Studije pod nazivom « Turističko-rekreaciono, baleološka zona Kiseljak » bi se dobili egzaktni podaci, mjere i strategija budućeg razvoja užeg i šireg lokaliteta),
- Glinište na području Rosulja, Bare.

Granice navedenih područja posebne namjene određene su grafičkim prikazom Prostornog plana općine Tešanj, na katastarskim podlogama u mjerilu 1 : 2500.

Članom 11. iste Odluke određene su površine posebne namjene-lokaliteti za banjsko-turističku izgradnju, sportsko-rekreacionu i vikend izgradnju, i to :

- Turističko-rekreativni kompleks Kiseljak (u površinama posebne namjene za eksploataciju i preradu mineralnih resursa već smo dali sugestiju koja se odnosi i na turističko-rekreativni aspekt Kiseljaka u širem području, obzirom da općina Tešanj raspolaže turističkim potencijalom za razvoj poduzetništva iz ove oblasti),
- Vidikovac – Trebačko brdo,
- Katino brdo u Oraš Planjama,
- Tzv. « Banja » u Logobarama.

Realizacijom autoputa- koridora Vc, za očekivati je da će se desiti vrlo bitne okolišne promjene u prostoru općine Tešanj, kao i u širem okruženju.

1.2 ZRAK

Konsultujući Zakon o zaštiti zraka ("Službene novine F BiH" br.33/03) kao aktuelne propise u kojima bih pronašao polazne osnove za stručniji pristup snimanju stanja zraka na području općine Tešanj moram odmah izraziti žaljene, jer ovim Zakonom:

- nisu definirane nadležnosti i obaveze općina u ovoj oblasti;
- nema sveobuhvatnih standarda upravljanja kvalitetom zraka, niti upućivanja na iste;
- u državi, u kojoj je bazna industrija prije rata bila okosnica privrednog razvoja, Zakonom se definiraju budući kriteriji za goriva i motorna vozila!

Za ocjenu stanja potrebni su nam standardi kvaliteta zraka (AAQS) kao komparativni elementi sa kojima se kvalitet može porediti. U cilju znanja o stanju u svojoj sredini i donošenja odluka vezanih za ovu oblast neophodne su stručne naučne procjene, što je dug i težak zadatak, a mogu ga obaviti samo validne ustanove (Institut u Sarajevu, Zenici, Tuzli,...).

Uspjeli smo doći do slijedećih dokumenata:

1. Elaborat o očuvanju kvaliteta zraka i projektnim parametrima dimnjaka Toplane Tešanj (autor: Mašinski fakultet Sarajevo- Institut za procesnu tehniku, energetiku i tehniku sredine, Sarajevo, maj 1982.godine).
2. Ugovor o organizaciji mjerenja zagađenosti zraka i izradi Odluke o zaštiti zraka od zagađivanja (Naručilac: SIZ za stambeno- komunalne djelatnosti Tešanj, Izvođač: Institut Sarajevo, 15.03.1983.godine).
3. Odluka o zaštiti zraka od zagađivanja u općini Tešanj (Skupština Općine Tešanj, sjednica od 31.05.1985. godine).

Izuzev ovih dokumenata nemamo saznanja da je u posljednjih 25 godina zaštita zraka bila predmet stručnih analiza.

Istina, postojeći zagađivači nisu izazivali alarmantno stanje, ali ih treba pokušati nabrojati:

1. Toplana
2. Drvoprerađivačka industrija
3. Kamenolomi
4. Deponija (gradska i divlje)
5. Industrijska zona Bukva
6. Vozila (svih vrsta)
7. Kućni izvori zagađivanja (dimnjaci)
8. Autolakiranje i pjeskarenje

Orografski izgled područja (kotlina) nije garancija da u svakom godišnjem dobu imamo zadovoljavajuću "ružu" vjetrova, a meteorološki podaci se amaterski prate (nema stanice).

Novi privredni subjekti – potencijalni zagađivači do građevinske i upotrebne dozvole dolaze bez izrađene studije-elaborata o zaštiti okolice (zraka), a prema podatku PU Tešanj imamo upozoravajuće veliki broj registriranih motornih vozila – 8891 (podatak od 10.02.2006.godine).

Kvalitet zraka, kao preduvjet za zdravlje ljudi i uravnotežen eko-sistem u cjelini, već duži period nije bio predmet stručne analize i mjerenja.

Stepen zagađenja polutantima u zraku nije nam poznat. Trebalo bi da postoje monitoring podaci bar za najznačajnije polutante: sumpor-dioksid (SO₂), čestice prašine, azotne okside (NO_x), ugljen-dioksid (CO₂), ugljen-monoksid (CO), ozon (O₃), teške metale i organska jedinjenja.

Tačno je da su smanjene emisije zagađivanja zraka u BiH, a time i u Tešnju, zbog smanjenja funkcije metalurško-hemijskih, termoenergetskih i drugih privrednih kapaciteta (željezare, koksare, termoelektrane, cementare, prerada drveta,...) Nasuprot tome, znatno je povećano zagađivanje zraka zbog saobraćaja, lokalnih kotlovnica i kućnih ložišta, te zbog nekontroliranog odlaganja industrijskog i kućnog otpada.

Treba znati da danas cestovni saobraćaj utiče na zagađenje zraka oko 50%, a tendencija porasta još više zabrinjava.

Težnja BiH članstvu u EU podrazumijeva prilagođavanje i poštivanje zakonodavstva EU, uključujući i zakonske propise koji se odnose na okoliš (time i kvlitet zraka). Direktiva Vijeća 96/62/EC kao okvirna direktiva kvaliteta zraka zahtijeva da se mjerenjem ostvari slijedeće:

- integrisani pristup zaštiti zraka, vode i tla (prevencija IPPC);
- poštivanje zakonodavstva o sigurnosti i zdravlju;
- eliminacija značajnih negativnih utjecaja na okoliš drugih država članica EU

1.3 VODA

1. Vodozahvati i izvorišta

Komunalno preduzeće «RAD» Tešanj sa tri vodovodna sistema: vodovod Tešanj, vodovod Jelah i vodovod Kraševo. Navedeni vodovodni sistemi snabdijevaju se vodom sa tri izvorišta.

1. 1. *Vodovod Tešanj*

Vodovod Tešanj snabdijeva se vodom sa dva vodozahvata tirolskog tipa: Stupa i Mekiški potok. Na vodozahvatima se površinski vodotoci zahvataju i voda gravitacionim cjevovodima doprema do postrojenja za prečišćavanje, a zatim do potrošača u gradu Tešnju.

Kapacitet ova dva izvorišta je promjenjiv i zavisno od godišnjeg doba i vremenskih prilika zahvataju se količine vode od 8 do 22 l/s. Na ovom vodovodu registrovano je 1633 potrošača.

1. 2. *Vodovod Jelah*

Vodovod Jelah snabdijeva se vodom sa izvorišta u Jelah Polju. Izvorište čini 6 bunareva koji vodu crpe iz aluviona rijeke Usore, prosječne dubine crpljenja oko 10 m. Jedan od bunareva je zbog smanjene izdašnosti i problema sa zagađenjem izvan funkcije. Na izvorištu se zavisno od vremenskih prilika odnosno nivoa podzemnih voda crpi 25 do 45 l/s vode. Voda se pumpa u rezervoar Jevadžije odakle se gravitaciono snabdijeva naselje Jelah i druga naselja u okolici, a dio vode se prepumpava u rezervoar Krndija odakle se snabdijeva industrijska zona u Bukvi i dio naselja u predgrađu Tešnja. Na ovom vodovodu registrovano je 2900 potrošača.

1. 3. *Vodovod Kraševo*

Vodovod Kraševo snabdijeva se vodom sa izvorišta Kraševo. Izvorište čini 5 bunareva u aluvionu Usore od kojih su 4 u funkciji, a 1 van funkcije zbog zagađenja. Zahvaćena voda se više puta prepumpava do krajnjih potrošača, a snabdijevaju se naselja Kraševo, Lepenica i Mravići. Na izvorištu se zavisno od vremenskih prilika odnosno nivoa podzemnih voda crpi 8 do 15 l/s vode. Ukupno je registrovano 950 potrošača.

1. 4. *Lokalni vodovodi*

Na području općine Tešanj egzistira veći broj lokalnih vodovoda i bunareva koji podmiruju od manje grupe domaćinstava do čitavih naselja. Ne postoje sistematizovani podaci o ovim vodovodima i bunarevima te se bez katastra lokalnih vodovoda i katastra zagađivača ne može precizno reći o potrošačima, kapacitetima ugroženosti i sl.

2. Zaštita izvorišta

2. 1. *Trenutno stanje sa aspekta Zakona o vodama ZE-DO kantona*

Zakonom o vodama Zeničko-dobojskog kantona (Službene novine ZE-DO kantona br. 8/00) i Pravilnikom o uslovima za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta voda koja se koriste ili planiraju da koriste za piće (Službene novine ZE-DO kantona br. 51/02, 56/04) utvrđene su procedure utvrđivanja zona zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode i za donošenje odgovarajućih odluka. Navedenim zakonima za izvorišta vode, bez obzira da li od ranije imaju utvrđene zaštitne zone ili ne, predviđeno je da se urade projekti zaštite izvorišta na osnovu kojih Vlada kantona donosi Odluku o zaštiti izvorišta vode za piće.

Komunalno preduzeće pokrenulo je, shodno navedenom zakonu, procedure za donošenje Odluka o zaštiti izvorišta za izvorišta kojima upravlja. Za izvorište Stupa i Mekiški potok kompletna procedura je završena i Vlada kantona je donijela Odluku o zaštiti izvorišta vode za piće na Mekiš potoku i Trebačkoj rijeci. Za izvorišta Jelah i Kraševo urađeni su projektni zadaci za izradu projekta zaštite izvorišta koji su dostavljeni u Javno preduzeće za «Vodno područje slivova rijeke Save» Sarajevo radi izbora izvođača.

2. 2. *Aspekti ugrožavanja izvorišta*

Sva izvorišta kojima upravlja komunalno preduzeće direktno su vezana za vodotoke te svako zagađenje vodotoka ujedno je i indirektno zagađenje izvorišta. Kao potencijalne zagađivače posebno podvlačimo: benzinska pumpa u zoni izvorišta Jelah, benzinske pumpe duž magistralne saobraćajnice Dobojsko-Teslić, širenje naselja na područje zaštitne zone izvorišta, otpadne vode domaćinstava u zoni bez uređene kanalizacione mreže, procjedne vode deponije u Tesliću, procjedne vode deponije Tešanj, otpadne vode industrijske zone Tešanj i Jelah, otpadne vode iz kanalizacione mreže koje se ispuštaju direktno u vodotoke.

Poseban problem ugrožavanja izvorišta je neovlaštena sječa šume u zaštitnoj zoni izvorišta koja pored trenutne štete od zamućenja vodotoka u toku izvođenja radova i povećane opasnosti zagađenja od goriva i ulja koje koriste radne mašine, čini trajnu štetu od povećane erozije i režima toka površinskih voda.

Procjedne vode deponije mogu biti opasan zagađivač vodotoka, a time i izvorišta vode za piće. Deponija u Tesliću je neuređeno divlje odlagalište otpada iz kojeg procjedne vode nekontrolisano otiču u vodotok Usore i time ugrožavaju izvorišta na nizvodnom dijelu. Deponija otpada u Tešnju ima riješen sistem za prikupljanje procjednih voda, međutim nema riješen tretman procjednih voda. Planom prilagođavanja deponije krutog otpada Bukva u Tešnju predviđeno je, a i zakonom obavezno, rješavanje ovog problema u naredne 3 godine. Stoga je nužno iznaći sredstva za realizaciju Plana prilagođavanja.

Tešanj i Jelah, kao mjesta sa izvedenim kanalizacionim sistemom, nemaju riješen tretman, odnosno prečišćavanje otpadnih voda. Otpadne vode iz kanalizacionih sistema ispuštaju se direktno u vodotoke bez ikakvog tretmana, i to na dva ispusna mjesta u rijeku Tešanjku (kod «Ingrapa» i kod puta za Čifluk) te dva ispusna mjesta u rijeku Usoru (Rastoke).

Problem zaštite voda regulisan je Zakonom o zaštiti voda na nivou Federacije BiH.

3. Raspoložive količine vode

U tački 1. dati su podaci o kapacitetima izvorišta i registrovanom broju potrošača. Iz navedenih vodovodnih sistema kojima upravlja Preduzeće podmiruje se oko 50 % stanovništva općine Tešanj, s tim da su u toku projekti na proširenju broja potrošača (Vodovod Pousorje, vodovod Medakovo-Trepče) te će u doglednoj budućnosti porasti potreba za vodom u ovim vodovodima. Iz predočene izdašnosti izvorišta vidljivo je da u vrijeme niskog nivoa podzemnih voda, odnosno u vrijeme sušnog perioda godine, izdašnost izvorišta se smanjuje za preko 50% u odnosu na hidrološki povoljno doba godine. U ovom periodu raspoložive količine nisu dovoljne ni za podmirenje postojećih potrošača. Provedene aktivnosti na revitalizaciji izvorišta nisu dale tražene rezultate, te je trenutno opredjeljenje u rješavanju problema obezbjeđenja potrebnih količina vode izrada Studije obezbjeđenja dodatnih količina vode, koja će dati moguća rješenja problema.

4. Kontrola kvaliteta vode

Komunalno preduzeće opremljeno je savremenom laboratorijom za ispitivanje kvaliteta vode za piće i raspolaže kvalifikovanim i obučanim kadrom za provođenje metoda ispitivanja propisanih Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće.

Provođenje ispitivanja kvaliteta vode za piće na vodovodnim sistemima kojima Preduzeće upravlja provodi se:

- kontinuirano po fazama prerade vode gdje se kontrolišu mutnoća, sadržaj rezidualnog hlora i sl.
- periodično sa učestalošću koju propisuje navedeni pravilnik.

Broj periodičnih kontrola kvaliteta vode za piće zavisi od ekvivalentnog broja stanovnika i za vodovod Tešanj iznosi 3 puta, vodovod Jelah 3 puta i vodovod Kraševo 1 puta mjesečno. Pri kontroli uzimaju se uzorci sirove vode na izvorištu, vode iz rezervoara kao i vode iz distributivne mreže na karakterističnim tačkama.

Kontroliše se hemijska i bakteriološka ispravnost vode prema parametrima datim u navedenom pravilniku.

Eksternu uslugu kontrole kvaliteta vode za piće za potrebe Preduzeća po ugovoru vrši Dom zdravlja Tešanj.

Preduzeće nema obavezu kontrole kvaliteta vode na lokalnim vodovodima i privatnim bunarevima. Usluga ovakve kontrole vrši se po zahtjevu lica koje upravlja lokalnim vodovodom odnosno vlasnika bunara. Uočljivo je da se zahtjevom za kontrolu kvaliteta vode za piće češće obraćaju pojedinci, vlasnici bunareva, nego lokalni vodovodi.

Laboratorija je verifikovana na nivou Federacije BiH za kontrolu otpadnih voda

5. USORA – rijeka od posebnog značaja

U smjeru jugozapad-sjeveroistok tece rijeka Usora. Ta 82,5 km duga lijeva pritoka Bosne, izvire ispod planine Borja, a uliva se u u Bosnu kod Doboja. Ova vecim dijelom planinska rijeka, iz svog gornjeg toka donosi velike kolicine sljunksa i pijeska sto predstavlja vrlo znacajan gradjevinski materijal. Usora je dosta pogodna i za ljetni turizam, a njeno skromno bogatstvo ribom omogicava i dobar ribolov. Ova rijeka svojim vecim dijelom protiče kroz opštinsko područje Tešnja (Vrela - Tešanjka u dužini od 16,5 kilometara).

Usora nekad-Kalošević

Najvaznije pritoke Usore sa ovog terena su Burnovac (Mracajska rijeka) , Radusica i rijeka Tešanjka. Izvorista pitkom vodom i vodotokovi su takve izdasnosti da u cjelosti mogu zadovoljiti potrebe stanovništva i privrednih kapaciteta u dužem narednom periodu. Na ovom području su utvrđena i vrlo značajna ležišta podzemnih voda, koje su, za ljudsku upotrebu dobrog kvaliteta.

Ljepote Usore bile su poznate nadaleko

Usora danas

Sve do sedamdesetih godina prošlog vijeka Usora je bila čista rijeka sa sačuvanim koritom i obalama, sa bogatim i raznovrsnim ribljim fondom i ostalom florom i faunom, da bi se izgradnjom puta Doboj-Teslić ista počela uništavati prvenstveno nekontrolisanom eksploatacijom šljunka.

Nekontrolisana eksploatacija šljunka u posljednjih dvadesetak godina skoro je u potpunosti uništila kako samu rijeku, tako i njenu okolinu i time realno dovela u pitanje izvorišta pitkom vodom sa kojeg se snabdjeva veći dio Općine Tešanj.

Ovako izgledaju obale Usore nakon eksploatacije šljunka
Na lokalitetu Jelah-Ljetinić

Eksploatacija šljunka iz korita rijeke Usore i njenih obala je dovela do uništenja na hiljade kvadratnih metara najkvalitetnijeg poljoprivrednog zemljišta, do ugrožavanja stambenih objekata, objekata vodoizvorišta itd.

Samo na ovom mjestu u Jelah-Polju je nestalo preko
30 dunuma obradivog poljoprivrednog zemljišta

Drugi bitni faktor ovakovog stanja rijeke Usore su divlje deponije smeća koje se nalaze skoro duž cijelog toka Usore, a naročito su izražene od Teslića do ušća rijeke Usore u Bosnu u Matuzićima ,Općina Doboj-jug. Za izvorišta pitkom vodom naročito je opasno smetilište Opštine Teslić koje se nalazi u Vrelima stotinjak metara od Usore.

Rijeka Usora kao najveći prirodni resurs Općine Tešanj, ali i susjednih općina je ugrožena i izgradnjom velikog broja benzinskih pumpi kojih samo uz rijeku Usoru na području Općine Tešanj ima 6, na području Općine Usora 2 i na području Općine Doboj-Jug 2.

Jedno od smetilišta na lokalitetu u MZ Jelah

Usora ekološka rijeka?

Krajnje je vrijeme da se sve strukture društva uključe u spas Usore i njenih obala, jer ćemo time budućim naraštajima ostaviti ono što su nama ostavili drugi, t.j. čistu Usoru sa svim svojim potencijalima. U tom cilju uspostaviti saradnju sa susjednim općinama Teslić, Usora i Doboj-jug, sa kojima bi se trebao uraditi zajednički projekat zaštite Usore i njene sanacije.

Da bi se to i desilo neophodno je:

- strogo primjenjivati zakon u pogledu zaštite okoliša i voda,
- pristupiti regulaciji i uređenju obala,
- zaštititi prirodni ambijent sliva rijeke Usore izgradnjom regionalnog kolektora sa uređajem za prečišćavanje otpadnih voda za općine Teslić, Tešanj, Usora, Doboj Jug i Doboj,
- pristupiti čišćenju korita rijeke i ostalih vodotokova,
- Prilikom upotrebe mehanizacije na prostorima u dolini Usore strogo primjenjivati propise o zaštiti i potencijalnom zagađenju (benziske pumpe, autopraonice, ugostiteljski objekti, privredni subjekti i sl.),
- uspostaviti aktivnu saradnju državnih organa zaštite (inspekcija, policija, eko-policija i sl.) kao i sa organima zaštite privrednih subjekata i udruženja građana (ribočuvari, šumari i sl.),
- uvesti i promovisati eko-telefon uz garanciju tajnosti i zaštite identiteta.

1.4 ZEMLJIŠTE

Prema raspoloživim podacima zemljišni fond na području općine Tešanj je sljedeći:

- oranice i bašte	7.857 ha
- voćnjaci	752 ha
- livade	785 ha
- pašnjaci	572 ha
- ukupno poljoprivredne površine	9.966 ha
- šumsko zemljište	4.966 ha
- neplodno zemljište	1.416 ha
Ukupna površina:	16.34 8 ha

Kada se podaci o poljoprivrednim površinama uporede sa nekim ranijim podacima, evidentni su gubitci zemljišta, sada je pokriveno betonom ili asfaltom. Migracije stanovništva (ratni period), porast broja stanovnika, ljudske potrebe za izgradnjom objekata, putnih komunikacija i drugog, ima za posljedicu gubljenje zemljišta. Treba imati u vidu da putevi osim fizičkog oštećenja tla izazivaju i kontaminiranje tla uz puteve.

Degradacija zemljišta nastaje i uslijed eksploatacije građevinskog (minirelanog) materijala (šljunak, pijesak, kamen). Na području naše općine značajnije površine zemljišta zahvaćene su radovima eksploatacije šljunka i to na području Jelaha (lokalitet u Potočanima i kod klaonica prema rijeci Usori), na području Piljužića (lokalitet prema rijeci Usori) i području Ljetinića (prema rijeci Usori).

Na navedenim lokalitetima prisutne su veće količine deponovanog materijala i veće ili manje uvale. Djelimično, na navedenim lokalitetima izvršeno je ravnanje terena, mada je potrebno duže vrijeme da se zemljište dovede u prvobitno stanje, privede poljoprivrednoj proizvodnji, odnosno izvrši rekultivacija. Obaveze vlasnika – korisnika zemljišta koji vrši eksploataciju definisane se Zakonom, ali se radovi najčešće izvode u suprotnosti sa istim. Putem nadležne Poljoprivredne inspekcije potrebno je poduzeti mjere kako bi se pristupilo rekultivaciji zemljišta.

Eroziji zemljišta najčešće prethode ogoljavanju pošumljenih područja, a poseban problem je takozvana «gola sjeća» šuma. Štete od erozije mogu biti velike, dolazi do gubitka zemljišta, zemljište koje ostaje postaje pliće, gubi humus, a zemljište odneseno kao nanos pravi štetu na drugim mjestima. Međutim i pogrešno iskorištavanje zemljišta u poljoprivredi, obzirom da je većina terena na nagibima, na brdima, stimulira eroziju. Dok bi se na nagibima morali uzgajati usjevi gustog sklopa koji štite zemljište svojim nadzemnim i podzemnim dijelom, a obrada zemljišta po izohipsama ili vodoravno praksa je da se obrada vrši niz ili uz nagib, a obično su širokoredni usjevi.

Procesi kontaminacije ili zagađivanja zemljišta odvijaju se pod uticajem različitih gasovitih, tečnih i čvrstih materija. Kao rezultat njihovog ulaska u tlo može doći do nepovoljnih promijena na svojstvima tla, kao i na biljkama koje se uzgajaju u takvim uslovima.

Pod kontaminacijom tla podrazumijeva se sadržaj nekog kontaminanta koji nepovoljno djeluje na biljke.

Mada zagađivanje zemljišta ima niz izvora i oblika, najčešće se radi o zagađivanjima hemijske prirode.

U poljoprivrednoj proizvodnji, u cilju postizanja većeg prinosa, u primjeni je veliki broj hemikalija. Pored đubriva i pesticida – sredstava za zaštitu bilja od bolesti i štetočina, sve više se koriste i druga sredstva.

Od svih hemikalija u biljnoj proizvodnji najveći značaj imaju mineralna đubriva i pesticidi i oni se koriste u najvećim količinama.

Razumna i kontrolirana primjena, prilagođava hemijski sastav zemljišta proizvodnim ciljevima, suzbija bolesti, štetočina, korove ili na drugi način stimulira proizvodnju.

Prekomjernom i nestručnom upotrebom mineralnih đubriva i pesticida mijenja se hemijski sastav i fizička struktura zemljišta, čime se narušavaju normalni ekološki uvjeti njegove životne zajednice.

Naši proizvođači, farmeri, orijentirani tradicionalnom načinu proizvodnje ne vrše kontrolu plodnosti tla da doznaju koje količine i vrste đubriva da koriste i u koje vrijeme.

Životnu okolinu zagađuju i organska đubriva. Stajsko đubrivo, koje većina proizvođača proizvodi na svojim gazdinstvima, na đubrištu, pri transportu i rasturanju je izvor zagađivanja, posebno svjež i židak stajnjak. Iz njega se širi smrad, njegove ocjedne tečnosti odlaze u dvorište, vodotoke, leglo je muha i drugih insekata. Čest je slučaj da farmeri izvlače stajnjak na parcele, ostavljaju ga u većoj ili manjoj gomili, nezaoranog duži ili kraći vremenski period, tako da dolazi do spiranja na okolno zemljište a i do gubitka hranjivih materija.

Zakonom bi trebalo definisati primjenu organskih i mineralnih đubriva (količinu, vrijeme, način, u sezoni, van sezone, i dr.).

Izvor zagađivanja predstavljaju i otpadne vode iz domaćinstava, a posebno jer sadrže znatne količine sredstava za pranje i održavanje higijene. U područjima gdje ne postoji kanalizacioni

sistem, a što je kod većine naših prigradskih i ruralnih područja, otpadne vode se sakupljaju u septičke jame koje često ne zadovoljavaju higijensko-sanitarne standarde. Najčešće se za tu namjenu prave tzv. "upojne jame", odnosno jame sa propusnim dnom. One su u poroznom tlu veliki potencijalni rizik za kontaminaciju tla i voda i ugrožavaju zdravlje ljudi.

Izduvne cijevi motornih vozila, kojih je danas daleko veći broj u odnosu na prijeratni period, pored atmosfere, zagađuju i tlo, posebno u blizini prometnih komunikacija gdje u relativno širokom krugu rasturaju otrovne gasove a u njima i olovna jedinjenja.

Pravilnim i dobrim gazdovanjem vrijednost zemljišta može se očuvati, njegova plodnost može da se neuništi, ne smanji, nego može da se popravi, poboljša.

Briga o tlu i njegovoj zaštiti morala bi da bude shvaćena i društveno prihvaćena jer je u pitanju neobnovljivi prirodni resurs koji se mora sačuvati i za generacije koje dolaze.

Apsolutnih mjera zaštite tla nema, odnosno i u budućće će se tlo gubiti, ali postoji niz relevantnih mjera kojima se može sačuvati najkvalitetnije i kvalitetno tlo.

1.5 ŠUMA

PRIVATNE ŠUME

Površina šumskog zemljišta u privatnom vlasništvu na području općine Tešanj je slijedeća:

visoke šume.....	147,64 ha
izdanačke šume.....	1.855,22 ha
neproduktivne šume.....	1,74 ha
<u>goleti.....</u>	<u>253,68 ha</u>
UKUPNO:	2.258,28 ha

Shodno Zakonu o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/02) zaštita šuma se ogleda sa dva aspekta:

1. Krčenje šuma i gradnja u blizini šuma i
2. Zaštita šuma i šumskog zemljišta od šteta.

1. Krčenje šuma i gradnja u blizini šuma

Krčenje šuma – "gola sječa" je zakonom zabranjeno. Samo u izutenim slučajevima, koji su detaljno navedeni u članu 4. Zakona o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/02), dozvoljeno je krčenje šuma.

Procedura je prilično komplikovana pa stranke u većini slučajeva i izbjegavaju tražiti odobrenje, odnosno dozvolu za "golu sječū" stabala u šumi. Za područje naše općine evidentna je "gola sječa" većeg obima privatnih šuma, iz razloga izgradnje poslovnih i stambenih objekata. Glavni nedostatak je u tome što se prilikom izdavanja urbanističke i građevinske dozvole od strane nadležnog upravnog organa NE TRAŽI od stranke da pribavi odobrenje za sječū stabala prije izdavanja dozvole za izgradnju. Smatram da bi isto trebalo biti uslov za izdavanje navedene dozvole. Iz ličnog iskustva znam da je ova pojava REDOVNA na području naše općine i da bi se u tom pravcu trebalo stati na stranu zaštite šuma.

Znači u ovom slučaju bi trebalo samo izvršiti implementaciju gore navedenog člana Zakona o šumama.

2. Zaštita šuma i šumskog zemljišta od šteta

Sa aspekta zaštite šuma i šumskog zemljišta od šteta može se govoriti o slijedećem:

Zaštita šuma od požara

Članom 6. Zakona o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/02) detaljno je predviđena procedura zaštite šuma od požara, kako šuma u državnom vlasništvu, tako i šuma u privatnom vlasništvu.

Na području naše općine za privatne šume je predviđena izrada plana zaštite šuma, što se i radi na početku svake godine. međutim, najveći je problem što implementacija na terenu obično izostaje zbog nedostatka interesovanja za ovaj sektor i nedostatka novčanih sredstava.

Za posljedicu svega imamo redovne pojave požara u privatnim šumama, za što je jedino angažovano Vatrogasno društvo, iz čega se može zaključiti da rješavamo samo posljedice, a uzroci obično ostaju nepoznatog karaktera.

Korištenje sekundarnih šumskih proizvoda

Na području naše općine nije izražen ovaj aspekt u većoj mjeri. Jedini problem je nekontrolisano i bez odobrenja vađenje kamena iz šumskog zemljišta, što je na terenu evidentno, a članom 9. Zakona o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/02) isto je zabranjeno.

Zaštita ugroženih vrsta

Članom 10. navedenog Zakona navedene su vrste čija je sječa i oštećivanje zabranjena. Na području naše općine nisu uočeni problemi ove vrste.

Divljač u šumi

Na području naše općine egzistira već duže vrijeme Lovačko društvo, koje je organizovano i djeluje na dosta dobrom nivou. Kao adekvatno, Društvo se i brine o svim elementima zaštite šuma sa ovog aspekta.

Praćenje zdravstvenog stanja šuma

Članom 12. Zakona regulisan je način praćenja zdravstvenog stanja šuma. Međutim, najveći problem je što vezano za ovaj segment zaštite nisu doneseni pravilnici, a koji su propisani Zakonom. Samim tim, Zakonom je predviđeno praćenje zdravstvenog stanja, a na terenu nije implementirano. Uglavnom se svodi na prijave stranaka u slučaju pojave određenih bolesti drveta, kad isto bude stavljeno u zdravstvenu proceduru pregleda i "liječenja".

Izgradnja i održavanje transportne infrastrukture Saobraćaj u šumama Pristup šumama

Članom 13., 14. i 15. Zakona detaljno su pojašnjeni odnosi čovjek – šuma, u smislu saobraćaja, izgradnje puteva i slično. Pošto se radi o privatnim šumama, iste su uglavnom u ovom domenu rađene po ličnim inicijativama u pogledu prilaza šumama i slično. Iz tog razloga (a pogotovu izrada puteva u odnosu na prirodne izvore vode) ovi članovi Zakona nisu implementirani na našoj općini, kao i u širem okruženju.

Posebni dijelom Zakona o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/02) obrađena je zaštita šuma u pogledu sječe i nadzora.

Član 54. Zakona kaže:

"Kantonalne uprave dužne su obezbijediti neposrednu zaštitu šuma – čuvanje šuma od bespravnog prisvajanja i korištenja, šumskih požara i drugih elementarnih nepogoda, biljnih bolesti i štetočina, kao i drugih protiv zakonitih radnji PUTE M ORGANIZOVANE ČUVARSKE SLUŽBE (čuvari šuma) po određenim čuvarskim reonima."

Mislim da je sasvim detaljno rečeno ovim dijelom Zakona, kao i na koji način bi trebalo zaštititi šumu, kao najznačajniji segment u okviru zaštite šume uopšte.

Stanje na terenu je slijedeće:

Pomenuti Zakon je izašao u toku 2002. godine u mjesecu maju, što znači da će se ove godine napuniti 4 godine od izlaska. Od svih elemenata ovog dijela Zakona, prije godinu dana je tek osnovana Kantonalna uprava za šumarstvo Zenica sa Odjeljenjem u Tešnju. Još uvijek u okviru te službe nije organizovano navedena ČUVARSKA SLUŽBA.

Sama ta činjenica nam govori o ovom vidu zaštite privatnih šuma na području naše općine, koje su trenutno prepuštene same sebi u smislu zaštite.

DRŽAVNE ŠUME

Šumarija Tešanj egzistira već godinu dana u sastavu Šumsko privrednog društva ZE-DO Kantona sa sjedištem u Zavidovićima. Šumarija gospodari na dvije Gospodarske jedinice i to G.J. Tešanjka dio sa površinom od 2947 ha i G.J. Donja Velika Usora II dio na površini od 3949 ha.

U G.J. Tešanjka struktura šuma je sljedeća:

- sve visoke šume 946 ha
- šumske kulture 411 ha
- izdanačke šume 1581 ha
- minirana površina 45 ha

Organizacija zaštite šuma počinje od rukovodstva sa nivoa ŠPD preko glavnog inženjera za uzgoj i zaštitu te u Poslovnoj jedinici preko šefa P.J. te tehnologa za uzgoj i zaštitu šuma do lugara na terenu.

G.J. Tešanjka podijeljena je na tri lugarska reona. Lugarima su osnovni zadaci da:

- čuvanje šuma od šumokradica, bespravnog zauzimanja šuma i šumskog zemljišta
- praćenje pojave biljnih bolesti, štetnih insekata kao i štete od divljači te njihova zaštita od istih
- praćenje izbijanja požara te izvještavanje nadležnih organa kao i neposredno gašenje i rukovođenje gašenja istih
- praćenje nelegalnog odlaganja otpada u šumi odnosno vodi računa o zaštiti čovjekove okoline
- vodi računa o uspostavi šumskog reda u sječinama
- vrše kontrolu prometa drvnih sortimenata kao i korištenje sporednih šumskih proizvoda.

U 2005. godini u G.J. Tešanjka koja inače pokriva čitavu općinu Tešanj utvrđene su ukupne štete na bespravnoj sječi u državnim šumama od 43,91 m³ od toga je opravdano 25,55 m³ ili 58 % dok razliku od 18,36 m³ nisu utvrđeni počinioci.

Za utvrđenu bespravno posječenu drvenu masu od 25,55 m³ podnešeno je 26 prekršajnih prijava na ukupnu vrijednost štete od 4185,26 KM. Moramo napomenuti da se prijave veoma sporo ili nikako ne rješavaju.

Kad je u pitanju bespravno zauzimanje zemljišta u prethodnoj godini nije registrovano.

Od biljnih bolesti najzastupljenija je imela (*Viscum album*) na jeli te žuta imela (*Lovanthus europea*) na hrastu kitnjaku. Borba protiv ovih bolesti je vještačko uklanjanje zaraženih stabala.

Štete od insekata primjećene su na bijelom boru (borov savijač) te na bukvi pojedinačni primjerci legla gubara koji se u našem okruženju pojavljuje u većim količinama.

Na našu sreću u 2005. godini nismo imali niti jedan požar u državnim šumama, što nije slučaj prethodnih godina gdje je glavni izazivač požara čovjek.

Iako je nešto smanjeno odlaganje otpada duž svih puteva kroz šume i naselja ta pojava i dalje je veoma prisutna.

1.6 ZDRAVLJE I HRANA

Na području općine Tešanj ima cca 1000 objekata koji podliježu sanitarno higijenskom nadzoru. Sanitarni nadzor obuhvata sve objekte, uređaje, djelatnosti i lica koja mogu na bilo koji način štetno uticati na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Nabrojaću samo neke od objekata u kojima je potreban svakodnevni nadzor: proizvodnja i promet životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe, sanitarno-tehnički i higijenski uslovi u školama, domovima, predškolskim ustanovama, objektima i sredstvima javnog saobraćaja, objektima i uređajima za snabdijevanje vodom za piće, licima zaposlenim na poslovima na kojima mogu svojim zdravstvenim stanjem da ugroze zdravlje drugih ljudi, itd.

Minimalno tehnički i sanitarno higijenski uslovi u objektima koji spadaju pod sanitarni nadzor su ispunjeni. Naime, na nivou općine postoji komisija čiji je zadatak da utvrdi minimalno tehničke i sanitarno higijenske uslove za rad. Svi objekti, bilo pravna ili fizička lica koja imaju rješenja o obavljanju određene djelatnosti znači da ispunjavaju sve uslove propisane Zakonom ili drugim podzakonskim aktom.

U 2005. godini, sanitarni inspektor je donio 102 rješenja o otklanjanju nedostataka u objektima koji su pod sanitarnim nadzorom. Nedostaci koji su bili najčešći su između ostalih: promet životnih namirnica sa isteklim rokom trajanja označen na deklaraciji, izmijenjena organoleptička svojstva (ukus, boja i miris) životnih namirnica, lica koja vrše proizvodnju i promet životnih namirnica, lica koja pružaju higijenske usluge građanima (frizeri, brijači, kozmetičari, pedikeri) nisu bila podvrgnuta povremenom zdravstvenom pregledu (nemaju sanitarne knjižice kao ni položen kurs sanitarnog minimuma). Vlasnici objekata u kojima se vrši proizvodnja i promet životnih namirnica obavezni su da redovno vrše uzorkovanje istih radi utvrđivanja zdravstvene ispravnosti preko ovlaštene zdravstvene ustanove. U protekloj godini procent uzetih uzoraka namirnica i predmeta opšte upotrebe u odnosu na zakonom propisan minimum obaveznog uzorkovanja za općinu Tešanj je bio 103,7%.

Voda za piće je takođe životna namirnica, pa je urađeno 582. bakteriološke analize vode preko Higijensko-epidemiološke službe Doma zdravlja Tešanj. U sklopu projekta nadzora kvaliteta i zdravstvene ispravnosti vode u školama koji provodi Kantonalni zavod za javno zdravstvo u saradnji sa Domom zdravlja dva puta u toku školske godine je izvršena kontrola vode iz ovih objekata na fizičko-hemijsku i bakteriološku analizu. Komunalno preduzeće «Rad» Tešanj takođe ima svoj godišnji plan kontrole vode na vodovodnim sistemima Tešanj, Jelah, Kraševo. Plan je usklađen prema Pravilniku o higijenskoj ispravnosti vode za piće koji obuhvata: osnovni pregled, periodični pregled voda i otpadne vode, deponije. Higijensko epidemiološka služba je dva puta sedmično vršila uzorkovanje vode iz sportsko rekreacionih bazena, a zaposleni radnici na istom su svaka dva sata vršila mjerenje procenta – količine rezidualnog hlora u vodi bazena i podatke unosili u dnevnik.

Na području općine Tešanj djeluje J.P. Veterinarska stanica Tešanj sa pripadajućim ambulantom Jelah i Tešanjka. Osnovni zadaci rada zaposlenih u J.P. Veterinarska stanica jeste zaštita zdravlja ljudi i životinja pa prema tome praćenje ekološke situacije u širem smislu riječi. U užim pojmovima to podrazumjeva praćenje epizootičke situacije na terenu u smislu pojave zaraznih bolesti od kojih oboljevaju životinje, a konzumirajući meso takvih životinja i ljudi.

Vakcinacija domaćih životinja po zakonu je obavezna. Ispitivanje krvi sa mastitis testom mliječnih grla goveda čije je mlijeko namijenjeno za javni konzum je obavezno i ono se vrši

(pijace, regionalne mljekare). Kontrola pregleda mesa u klaonicama, nadzor peradarskih farmi i nadzor linije klanja vrši se u obimu, tj. po pozivu vlasnika. Pojava zoonoza nije bilo, a to su upravo bolesti na koje se stavlja poseban akcent, jer su prenosive sa životinje na ljude. Od bolesti koje se češće pojavljuju su parazitirane bolesti, te se dehelmintizacija (čišćenje od parazita) provodi kontinuirano i uz blagovremeno informisanje vlasnika stočnih grla. Problem predstavljaju bolesti tipa: upla pluća, bolesti probavnog trakta, odnosno bolesti koje nisu opasne za čovjeka, međutim u ekonomskom smislu nanose štete vlasnicima grla. Naime, grla (životinje) se liječe antibioticima, pa je meso takvih životinja neupotrebljivo za ishranu ljudi jedan određen vremenski period, a sam ishod bolesti je sa mogućim uginućem životinje. Upravo se otvara problem neškodljivog uklanjanja životinje. Bitno je navesti i kao problem neškodljivog uklanjanja konfiskata nastalih u procesu prerade mesa i mesnih proizvoda.

U 2005. godini na općini Tešanj među vodećim oboljenjima stanovništva u svim dobnim uzrastima su registrovane bolesti koje su povezane sa nedovoljnom, preobilnom ili nepravilnom ishranom.

- Kod djece predškolskog uzrasta vodeće su bolesti organa za probavu, a na drugom mjestu su anemije uzrokovane prehranom i to anemija uslijed nedostatka željeza, druge anemije, te stanja povezana sa nedostatkom vitamina i sl. Na četvrtom mjestu su infektivne i parazitne bolesti gdje su u najvećem broju zastupljene dijaere i gastroenteritisi vjerojatno infektivnog porijekla, te crijevne parazitoze.
- Kod školskog uzrasta stanje je nešto drugačije, ali su i u ovom uzrastu bolesti i stanja povezana sa ishranom zastupljena u značajnom broju.
- U uzrastu od 19-64 godine u najvećem broju su zastupljene bolesti cirkulatornog sistema (povišen krvni pritisak, ishemična srčana oboljenja, miokardiopartije i sl). Na trećem mjestu su bolesti organa za varenje, a na petom endokrina i metabolička oboljenja sa poremećajima u ishrani gdje je u ubjedljivo najvećem postotku sa čak 73% zastupljena šećerna bolest.
- Kod populacije starije od 65 godina stanje je vrlo slično prethodnoj.

Napomena: Kod svih uzrasta su izuzete akutne infekcije gornjeg respiratornog trakta, koje su zbog svojih osobina u svim uzrastima svake godine na prvom mjestu.

Kada govorimo o zaraznim bolestima u proteklom periodu, ako zanemarimo gripu najviše je bilo bolesti koje su u vezi sa konzumiranjem mikrobioloških kontaminirane hrane i vode oko 41%, što je više od 1/3 ukupno registrovanih zaraznih bolesti. Treba imati na umu da ovo nije konačan broj, jer ljekarsku pomoć potraže obično oni pacijenti koji imaju jasnu izraženu ili težu kliničku sliku bolesti, dok oni sa blagim oblicima i atipičnom kliničkom slikom ostanu neregistrovani.

U toku 2005. godine HE Služba Doma zdravlja Tešanj je redovno u rasponu od jedanput mjesečno do jedanput sedmično (zavisno od kapaciteta objekta i potreba) vršila uzorkovanje hrane iz oko 110 objekata. Na bakteriološku analizu pregledano je 613 uzoraka, od čega je 65 uzoraka (9,6%) bilo neispravno prema važećim propisima. Najviše neispravnih uzoraka hrane je bilo iz objekata za brzu pripremu hrane (fast fud i sl), gdje se u kratkom vremenu priprema veća količina hrane i koja najčešće nije ni termički do kraja obrađena i iz mesnica. Od vrste namirnica koja je najčešće bila bakteriološki neispravna na prvom mjestu je sirovo meso (čevapčići, masa za pravljenje čevapa i piletina), a na drugom mjestu su razne vrste rezane salame koje služe za pripremu sendviča, a zatim slijede kolači i sladoledi, te gotova jela.

U mikrobiološkom nalazu najčešće je identifikovano *Staphylococcus aureus*, *E. coli*, te druge bakterije indikatori fekalnog zagađenja.

Uzorkovanje hrane na hemijsku analizu se vrši vrlo rijetko. Razlog ovome je nepostojanje laboratorija za ovu djelatnost ili materijalna sredstva. Za sada se redovno jedan put sedmično vrši analiza energetske vrijednosti hrane samo iz Opće bolnice Tešanj.

Oko 160 briseva iz oblasti higijene 12,5% je bilo bakteriološki neispravno. Nezadovoljavajuću bakteriološku čistoću su najčešće imali brisevi ruku zaposlenih, brisevi posuđa i opreme koja se koristi u procesu proizvodnje, a nakon toga slijedi bris nosa i grla.

Vrlo je važno napomenuti da se na području općine Tešanj dva puta godišnje vrši obavezna preventivna dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija. Poslove dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije izvodi Kantonalni zavod za javno zdravstvo Zenica u saradnji sa Higijensko epidemiološkom službom Doma zdravlja Tešanj. Dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija vrši se u cilju sprečavanja pojave zaraznih bolesti, tj. preventivna i suzbijanja širenja određenih zaraznih bolesti, tj. protivepidemijska.

Općinski načelnik izdaje naredbu o sprovođenju preventivne sistematske deratizacije, kojom budu obuhvaćeni slijedeći objekti i površine:

- javne i zelene površine u pojasu naselja,
- obale površinskih vodotoka u gradskim i prigradskim zonama, centralne deponije, kao i i nezvanična tj. neorganizovana smetlišta, vaspitno-obrazovni i kulturni objekti, kolektivni centri za smještaj izbjeglica, objekti javnih zdravstvenih ustanova, individualne stambene zgrade u privatnom vlasništvu, javni vodoopskrbni objekti, vjerski objekti, groblja, kanalizacija itd.

Deratizacija je uništavanje glodara, dezinfekcija uništavanje uzročnika zaraznih bolesti i dezinfekcija uništavanje insekata koji prenose uzročnike zaraznih bolesti.

1.7 KANALIZACIJA

Na području grada Tešnja kanalizacionom mrežom obuhvaćeno je samo središte grada i uže prigradsko područje. Glavni sabirnik kanalizacionih i otpadnih voda se nalazi u neposrednoj blizini raskrsnice Bukva-Jelah(kod autobuske stanice). Tu se sakupljene kanalizacione i otpadne vode direktno bez ikakvog prečišćavanja ili filtriranja ispuštaju u rijeku. Na ovom mjestu se skupljaju sve otpadne vode cijelog grada i naselja Krndija.

Postojeća kanalizaciona mreža je izgrađena u periodu 1971.- 1978. godine godina. Komunalno preduzeće upravlja kanalizacionom mrežom dužine 10100 m, prema urađenom katastru podzemnih instalacija. Zbog starosti same instalacije i nije u nekakvom zavidnom stanju.

Što se tiče kanalizacije u samom gradu postoji nekakva dokumentacija u katastru općine, mada ona nije stopostotna slika položaja kanalizacionih vodova, zbog raznih neevidentiranih priključaka. Evidentno je i da u samom gradu ima nekih privatnih kanalizacionih ispusta koji idu direktno u rijeku tako da u sušnom periodu kada je vodotok rijeke minimalan u stvari koritom samo idu fekalije , odnosno kanalizacione i otpadne vode.

U slučaju većih padavina naročito u proljetnom i jesenjem periodu pojavljuje se i problem odvoda oborinskih voda u nižim zonama grada.(Svjedoci smo da se pojave „jezera“ npr kod gradske pošte,kod Vakufske banke ...) Sva prigradska naselja npr. D.Polje,Marin han, Kotlanice ... većinom nemaju nikakav pristup kanalizacionoj mreži, ili ako ga imaju on je jako loš. Tako da je stanovništvo prinuđeno da otpadne i kanalizacione vode sprovodi u najbliže lokalne jarke i potočiće čime se takođe dodatno zagađuje i okolno zemljište a naravno opet naša rijeka.

Što se tiče industrijske zone ovdje je situacija slična, svaka fabrika odnosno objekat ima nekakvu svoju kanalizaciju gdje se ispuštaju kanalizacione i oborinske i otpadne vode koje se direktno sprovode u rijeku.

Ovdje treba naglasiti da se uopšte ne vrši razdvajanje kanalizacionih voda od otpadnih voda nastalih u raznim procesima industrijske proizvodnje. Ove otpadne vode su pune raznih hemikalija opasnih po zdravlje ljudi. U savremenom svijetu industrijska postrojenja su dužna da izvrše adekvatno prečišćavanje vode prije njenog povratka u okolinu.

Evidentan je takođe i problem deponije smeća na lokaciji Vila- Logobare u čijoj neposrednoj blizini protiče potočić koji je djelimično sproveden cijevima ali u suštini predstavlja veliki ekološki problem zbog spiranja zagađenog otpadnog materijala opet direktno u rijeku.

U dijelu prigradskog naselja Raduša se radi na izradi nove trase kanalizacionog kolektora. Izgradnja je počela u oktobru 2004. godine i do danas je urađeno oko 85 % radova.

Što se tiče stanja kanalizacione mreže u naselju Jelah (sami centar) situacija je nešto povoljnija zbog novije kanalizacione mreže. Ovdje se glavni sabirnik i ispuštanje kanalizacije u rijeku Usoru nalazi na području Rastoka u blizini stočne pijace. Međutim i tu je isti problem što je kanalizacionom mrežom obuhvaćeno relativno malo područje.

U industrijskoj zoni (kod Ciglane) neadekvatno je riješeno pitanje kanalizacije i kanalizacionih priključaka u pogledu broja izgrađenih objekata i potreba samih tih objekata. Ovdje je kao i u industrijskoj zoni Bukva isto stanje sa otpadnim vodama iz procesa proizvodnje.

U svim ostalim sredinama na općini Tešanj evidentno je da su izgrađene male privatne kanalizacije koje se ispuštaju u lokalne potočice ili na mjestima jednostavno na njive i bašče bez ikakvih šahtova osočnih jama i slično slobodno teku fekalije i otpadne vode što je izvor zaraze i zagađivanja izvora pitke vode.

Naročito je ovaj problem izražen u seoskim ,ruralnim, sredinama, tako da se nerijetko sreću slučajevi da kanalizacione i otpadne vode teku kanalima i jarcima pored puteva.

- Grad Tešanj pokriven je sa 10,1 km kolektorske kanalizacione mreže prema urađenom katastru podzemnih instalacija. Kolektorskom kanalizacionom mrežom raspolaže i vrši održavanje JKP Rad Tešanj.
- U poslijeratnom periodu izgrađena je niz ogranka kolektorske kanalizacione mreže čija se dužina procjenjuje na oko 3 km, a koja još nije predata na raspolaganje JKP Rad Tešanj.

Kolektorska kanalizaciona mreža podrazumijeva samo glavne kanalizacione vodove ne računajući priključne vodove.

- Ukupno je registrirano 1251 korisnik kanalizacione mreže od čega 1031 korisnik su domaćinstva, a 220 su ostali korisnici.
- Kanalizacioni sistem u Jelahu je izgrađen u periodu 1989.-1991. godine. Kanalizacionim sistemom upravlja MZ Jelah i trenutno je u toku procedura prijenosa na upravljanje JKP Rad. Ukupna dužina kanalizacione mreže prema katastru podzemnih instalacija je 11 200 metara.

Ukupno je registrirano 831 korisnik kanalizacione mreže od čega 729 korisnika su domaćinstva, a 102 su ostali korisnici.

1.8 OTPAD

Svi podaci o različitim vrstama otpada i izvorima nastanka otpada prikupljeni su uvidom na licu mjesta, razgovorom sa (uglavnom) sekretarima mjesnih zajednica, licima iz preuzeća zaduženim za ekologiju, te iz pisanih dokumenata koji su obrađivali ovu temu.

Danas je otpad jedan od najvećih i najsloženijih problema zaštite okoline zbog širokog niza štetnih uticaja i ekoloških posljedica koje može uzrokovati na komponente okoliša i zdravlje ljudi. Prikupljanje otpada u gradskom području te u nekim većim naseljima je uglavnom zadovoljavajuće. Količina otpada koji se prikupi na gradskoj komunalnoj deponiji «VILA» kreće se na godišnjem nivou u količini od oko 3.500 tona. Od ukupnog broja stanovnika na teritoriji općine koji je u 2004. godini iznosio 46476, uslugama odvoza od strane komunalnog preduzeća obuhvaćeno je oko 28.000 ili 60% ukupnog broja stanovnika. Prikupljanje i transport komunalnog otpada na teritoriji naše općine vrši JKP «Rad» Tešanj, osim prikupljanje u naseljenom mjestu Šije gdje ove poslove obavlja KP «Vis» Matuzići-Doboj-jug. Ostalo stanovništvo otpad odlaže na nedozvoljena mjesta tzv. «divlje deponije» najčešće u ili pored potoka i rijeka kao i na ostale neuređene otvorene zemljišne površine. Ove deponije predstavljaju opasnost za površinske i podzemne vode koje obezbjeđuju pitku vodu za stanovništvo. Ove deponije su deponije svih vrsta otpada koje se javljaju kao kućni otpad, otpad u procesu industrijske proizvodnje, odlagalište uginulih životinja, odlagalište opasnog otpada (ostataka lijekova, stare baterije, stari akumulatori, ambalaža i neupotrebene boje, lakovi i dr.) kao i svih drugih vrsta otpada. Ovih deponija na teritoriji općine ima oko stotinu.

Posebna vrsta otpada, koja se pojavila u zadnjih deset godina, je tzv «auto-otpad». To su u naravi gomile havarisanih ili na drugi način neispravnih i, za vožnju, neupotrebljivih automobila i dijelova automobila koja su bez ikakvog reda razbacana i nabacana na poljoprivredno zemljište te pokrivaju površinu od minimum 1000 m² (jedno odlagalište). Takvih odlagališta na području naše općine je jedno vrijeme bilo mnogo i skoro svako naseljeno mjesto imalo je najmanje jedno takvo odlagalište. Sada se taj broj sveo na 10-15, i to navise na području Piljužića, Bobara i Šija.

Problem ovih odlagališta je njihova neuređenost, nepostojanje zaštite za slučaj havarije (nekontrolisano isticanje ulja i maziva iz tih automobila) kao i nepostojanje posebno uređene površine na odlagalištu na kojem bi se vršilo rastavljanje automobila.

Jedna vrsta opada koji je bilo veliki problem je tzv. «kruti otpad». Ovdje se misli, najčešće, na velike komade željeza odnosno predmeta od željeza. U zadnju 1-2 godine, zbog otkupa navedenog otpada, putem dva eko-servisa (otkupne stanice), u Bukvi i Vukovu, ovog otpada skoro da i nema. Mogući problem, sa ekološkog stanovišta, su prihvatilišta pa i odlagališta prije konačnog transporta ovog otpada kod pomenutih otkupnih stanica koja su neuređena kao i auto otpadi. Presovanje i utovar ovog materijala vrši se na neuređenom poljoprivrednom zemljištu.

Industrijska i njima slična preduzeća proizvode industrijski otpad kao produkt različitih tehnoloških procesa. Na teritoriji naše općine postoji oko 900 različitih ustanova od malih i velikih industrijskih preduzeća, maloprodajnih objekata, automehaničarskih radionica, auto praonica te drugih institucija. U skoro svim preduzećima osoblje je malo obučeno o opasnostima opasnog industrijskog otpada. Otpad se sakuplja u kontejnerima i to zajedno opasni i komunalni otpad, u istom kontejneru čvrsti i tečni otpad. Preduzeća na teritoriji naše općine većinu svoga otpada, putem komunalnog preduzeća, odlažu na gradskoj deponiji, nešto otpada putem eko-servisa ide na reciklažu. Opasni otpad, po izjavama nadležnih u preduzećima koji su zadušeni za ekologiju, se pakuje u burad i pečati te ostavlja u krugu fabrike do njegovog konačnog odlaganja (u jednoj od fabrika na području naše općine taj otpad je jedna vrsta emulzije u godišnjoj količini od 5-6 tona). Na teritoriji Bosne i Hercegovine, navodno, postoji samo jedna firma (iz Lukavca) koja ima dozvolu za upravljanje ovim otpadom a najbliža deponija za ovakav otpad nalazi se u Austriji. Problem u našim preduzećima je neadekvatno skladištenje tog otpada do njegovog konačnog odvoženja odnosno ostavljanje tog otpada na neuređene zemljišne površine (u krugu fabrike) bez zaštite od eventualne havarije i nekontrolisanog isticanja iz buradi.

Medicinski i drugi opasni otpad većinom završi na gradskoj deponiji u sklopu komunalnog otpada sa područja gdje se organizovano vrši prikupljanje otpada, a sa ostalog teritorija općine, uglavnom završi na divljim deponijama, a dalje kada se iste saniraju krajnje odredište je, opet, deponija «VILA». Nešto tog otpada se spaljuje (u medicinskim ustanovama) u inprovizovanim spalionicama. Spaljivanje infektivnog medicinskog otpada je jedina dozvoljena mjera tretmana ove vrste otpada u zemljama članicama Evropske unije. Medicinskih ustanova (bolnice, dom zdravlja, ambulante, veterinarske stanice, apoteke, privatne zdravstvene ustanove i sl.) na teritoriji naše općine ima preko 40. Jedini otpad koji se skladišti u zdravstvenim ustanovama i koji ne skuplja komunalno preduzeće su lijekovi sa isteklim rokom trajanja i radioaktivni otpad.??? Niti jedna zdravstvena ustanova nemaju posebne kontejnere za medicinski i komunalni otpad. Evidentiranje količine, vrste i mjesta gdje se odlaže otpad iz medicinskih ustanova na općinskoj deponiji ne postoji. Iako postoji «neka» edukacija zaposlenih u zdravstvenim ustanovama o postupanju sa medicinskim otpadom, malo je svijesti o opasnostima medicinskog otpada zbog činjenice da sve završi (i opasni i opći otpad) u istom kontejneru a dalje na općinskoj deponiji zajedno sa ostalim otpadom.

Veliki problem je i rabljeno motorno ulje koje se nekontrolisano «odlaže» na gradsku deponiju, divlje deponije a najčešće bilo gdje. Veliki broj motornih vozila (oko 30 000 vozila), najveći broj starosti preko 10 godina, su jedan od osnovnih zagađivača zraka (gasoviti otpad). Uz izmjenu ulja u motornim vozilima od prosječno 4 litra po motornom vozilu, rezultat je preko 100 000 litara rabljenog ulja. Prema istraživanjima u svijetu 1 litar rabljenog motornog ulja zagađi milion litara vode. Pitanje je gdje završi ovolika količina ulja. Vlasnici automobila, dosta često, sami vrše zamjenu ulja u svojim motornim vozilima u dvorištima svojih kuća, na njivama i drugim mjestima koja nisu predviđena za te radnje. Na teritoriji naše općine ima veliki broj i automehaničarskih radionica i auto servisa koji su, prema zakonu, dužni da imaju zatvoren sistem koji će spriječiti nekontrolisano isticanje svih zagađivača iz za to predviđenog prostora. Svi su dužni da imaju separatore i nepropusne komore. Koliko je meni poznato, jedan od problema je i pražnjenje tih komora odnosno ne postojanje ustanove za prikupljanje tog otpada.

Auto praonice su, takođe, veliki zagađivači. Otpadna voda nastala nakon procesa pranja sadrži u sebi tvari koje otapaju masti koje su veoma opasne po zdravlje ljudi. Ova voda skoro u svim praonicama direktno ide u recipijent (mjesna kanalizacija, potok ili rijeka) bez posebnog tretiranja. O ovom problemu bit će više riječi u oblasti zaštite voda i u oblasti kanalizacije.

R.b.	Mjesna zajednica	Naseljeno mjesto	Broj stanovnika	kanta	vreća	ostalo	Auto-otpad	Divlja deponija
1	Bobare, Drinčići, Blaževci	Bobare	750	0	20	---	1	2
1	Bobare, Drinčići, Blaževci	Drinčići	282	0	20	---	0	0
1	Bobare, Drinčići, Blaževci	Blaževci	80		0	---	0	1
2	Bukva	Bukva	831	100	0	---	0	4
2	Bukva	Logobare	370	15	0	---	1	2
2	Bukva	Čifluk	249	0	0	---	0	4
3	Dobropolje - Mekiš	Dobropolje	819	40	0	--	0	3
3	Dobropolje - Mekiš	Mekiš	369	20	0	--	0	5
4	Dž. Planje	Dž. Planje	1320	0	68	---	0	0
5	Jablanica	Jablanica	1130	0	50	---	0	5
5	Jablanica	Čagličići	428	0	10	---	0	4
5	Jablanica	Ripna	124		0	---	1	1
6	Jelah	Jelah	3833	790	0	---	0	2
6	Jelah	Cerovac	520	79	0	---	0	0
6	Jelah	Jelah polje	680	70	0	---	1	0
6	Jelah	Potočani	1191	40	0	---	0	2
7	JEVADŽIJE	Jevadžije	510	94	0	---	0	2
8	Kalošević	Kalošević	1049	0	40		1	3
8	Kalošević	Putešić	193	0	10	---	0	0
9	Karadaglije	Karadaglije	746	0	40	---	0	2
9	Karadaglije	Koprivci	470	0	30	---	0	3
10	KRASEVO	Kraševo	1177	42	117	---	0	1
11	LJETINIĆ	Ljetinić	875		95	---	0	1
12	MEDAKOVO	Medakovo	1083		100	---	0	0
13	Miljanovci	Miljanovci	1042	0	30	---	0	1
13	Miljanovci	Lončari	125		0	---	0	1
14	MRKOTIĆ	Mrkotić	1457	0	55	---	0	3
15	N. MILJANOVCI	Novi Miljanovci	1988	0	100	---	0	6

16	NOVO SELO	Novo Selo	1165	0	50	---	0	1
17	O. PLANJE	Oraš Panje	1050	0		---	0	2
18	PILJUŽIĆI	Piljužići	1785	0	50		5	1
19	RADUŠA	Raduša	2597	103	0	---	1	3
20	ROSULJE	Rosulje	849	0	0	---	0	2
21	ŠIJE	Šije	2800	2 18	0	---	3	0
22	TEŠANJ	Tešanj	6534	1328	0	---	0	0
22	TEŠANJ	Tugovići	296	0	0	---	0	0
23	TEŠANJKA	Tešanjka	868	0	0	---	0	0
23	TEŠANJKA	Lepenica	1293	0	77	---	0	0
24	TREPČE	Trepče	2379	0	0	---	0	6
25	VUKOVO	Vukovo	1169	175	0	----	2	1
			46476	2896	932		16	74

1.9 DEMINIRANJE

Za vrijeme ratnih zbivanja u periodu od 1992. do 1995. godine, općina Tešanj je bila pod neposrednim udarom agresora pa je pretrpila velika razaranja. Obzirom na relativno malu površinu općine i mogućnost djelovanja po dubini u unutrašnjosti teritorije, nastale su velike štete. Pored ljudskih žrtava, evidentne su i znatne materijalne štete na objektima. Borbena djelovanja su bila aktivna na oko 110 km fronta, uz masovnu upotrebu minsko-eksplozivnih sredstava, posebno po linijama fronta koje su često mijenjale svoj položaj. Unutrašnjost općine nije bila pošteđena od granatiranja, bombardovanja i slično, pa je evidentan dosta velik broj neeksplozivnih ubojnih sredstava.

PREGLED SUMNJIVE POVRŠINE I POVRŠINE BEZ VIDLJIVOG RIZIKA

Naziv općine	Ukupna površina općine (m ²)	Ukupna sumnjiva površina (m ²)	Sumnjiva površina u odnosu na površinu općine (%)	Sumnjiva površina po kategorijama (m ²)			Postotak sumnjive površine po kategorijama (%)		
				I kategorija	II kategorija	III kategorija	I kategorija	II kategorija	III kategorija
Tešanj	164.000.000	1.796.615	1,09 %	198.736	716.659	881.220	11,06 %	39,89 %	49,05 %

Linije konfrontacije (ARBiH i VRS-a) u toku 1992. godine su se protezale pravcem: Gornja Omanjska – Gojakovac – Lončari – Blaževci – Hercezi – Stražba – Miljevac – Jorgić – Orašje Planje – Džemilić Planje – Svinjci – Zmajevac – Staje – Kužno Groblje – Brezove dane i dalje općina Maglaj. Ispred svojih linija odbrane ARBiH je postavljala minska polja u cilju zaštite, ali je

to radila i Vojska RS. Zbog značajnih pomjeranja linija procjenjuje se da je, pored registriranih, postavljen i manji broj neregistrovanih minskih polja, a što potvrđuju minoincidenti koji su se dešavali na ovim lokacijama, koje nisu registrirane kao minska polja. Najugroženija područja kontaminirana minama na području općine Tešanj su grupisana oko rubnih naselja i mjesta: Hercezi, Lončari, Križ, Kalošević, Mrkotić-Putešić, Džemilić Planje i Staje, gdje je još uvijek aktuelan i povratak stanovništva.

Prema dosad prikupljenim podacima i izvještajima sa deminiranih lokacija, procjenjuje se da su na ovim prostorima zastupljeni svi tipovi protivpješadijskih i protivtenkovskih mina, uz dodatnu kontaminaciju sa neeksplozivnim ubojnim sredstvima. Obzirom na činjenicu da su ove teritorije bile pod jakim borbenim dejstvima, procjenjuje se postojanje većeg broja NUS-a.

NEEKSPLODIRANA UBOJNA SREDSTVA

Tokom proteklog oslobodilačkog rata agresor je upotrijebio ogroman broj različitih minsko-eksplozivnih sredstava, ali nisu sva upotrijebljena sredstva eksplodirala. Ostala su u zemlji, na zemlji i drugim različitim mjestima. Dakle, pored postojanja minskih polja, kao opasnosti po živote ljudi u minskim poljima, neophodno je istaći i opasnosti od neeksplozivnih ubojnih sredstava (u daljem tekstu: NUS). Naime, prostiranje minskih polja je poznato. Najveći broj ih je obilježen adekvatnim znacima i žicanim ogradama kojima se sprječava pristup i štiti od stradanja. Međutim, NUS se nikako ne može planirati i locirati prije nego se pronađe tokom izvođenja određenih radova, najčešće zemljanih iskopa i slično. Od Dejtona do danas skoro i da nije bilo područja u općini Tešanj na kojem nije otkriven NUS.

Međutim, također je značajno istaći da od NUS-a na području općine Tešanj nije stradala ni jedna osoba, niti je oštećeno ili uništeno bilo kakvo materijalno-tehničko sredstvo. Sve radnje od otkrivanja do uništavanja pronađenih NUS-a izvršene su bezbjedno po izvršioce i stanovništvo iz neposredne okoline.

Ukupna sumnjiva površina općine Tešanj je 1.796.615 m², a što je 1,09 % u odnosu na ukupnu površinu općine. Postoje evidencije svih sumnjivih površina a i dalje se radi na otkrivanju novih, neregistriranih. Zato su navedeni podaci relevantni.

Općina Tešanj se nalazi u složenoj situaciji kada je u pitanju opasnost od mina i NUS-a. Ovakva situacija znatno utiče na povratak i održivost povratka stanovništva, a velika kontaminiranost minama na poljoprivrednim dobrima i šumama čini značajan uticaj na kvalitet življenja domicilnog stanovništva u rubnim područjima. Posebno su prisutni problemi vezani za kontaminirano zemljište čiji su vlasnici slabog imovnog stanja.

Po sadašnjem tempu deminiranja u narednom periodu do 2010. godine, moglo bi se računati sa oko 20% deminirane površine.

Broj stradalih od mina mogao bi se također očekivati, ali u manjem broju nego što je to bilo od Dejtona do danas.

1.10 ENERGIJA

Za potrebe toplifikacije Tešnja izgrađen je toplifikacioni sistem 140/70 °C, radnog pritiska $p_r=13$ bara. Postrojenje je isprojektovano za kombinovani način proizvodnjetoplotne i električne energije, a sama izgradnja je predviđena u dvije faze.

Prva faza je okončana u toku 1983/84 godinu, kada počinje realizacija programa grijanja prvenstveno industrijske zone, a potom i proširenje toplifikacijom određenih stambenih naselja, javnih ustanova i institucija u samom gradu Tešnju.

Za potrebe proizvodnje toplotne energije izgrađena je i stavljena u eksploataciju kotlovnica zajedno sa armirano-betonskim dimnjakom visine $h=45$ m, skladište uglja kapaciteta cca 2000 t, te deponija za šljaku i pepeo.

Instalisana postrojenja za proizvodnju toplotne energije podrazumijevaju dva kotla snage po 6,5 MW (ukupno 13 MW instalisane snage), od čega je u toku grejne sezone samo jedan u radu, a drugi je u rezervi.

Osnovni tehnički podaci za kotlove su :

- ✚ Tip kotla: KLM 100
- ✚ Proizvođač i godina proizvodnje: TPK Zagreb 1983.godine,
- ✚ Radni medij: vrela voda
- ✚ Temperatura radnog medija: 140/75°C
- ✚ Izvedba kotla (Nazivni pritisak): $p=13$ bara,
- ✚ Toplotni kapacitet: $Q=6,5$ MW
- ✚ Ogrjevna površina kotla: $A_k=292$ m²
- ✚ Površina roštilja $A_r=11,5$ m²,
- ✚ Sadržaj vode kod srednjeg vodostaja $W_{sr.}=26,23$ m³,
- ✚ Ukupni sadržaj vode $W_u=30,37$ m³,
- ✚ Temperatura dimnih plinova na izlazu iz kotla 280 °C.

Na jedinstveni sistem grijanja priključen je veći broj korisnika, a toplotni kapacitet građenih termotehničkih instalacija prema strukturi potrošača dat je u sljedećoj tabeli

Tabela: Toplotne podstanice industrijskog i poslovno-stambenog konzuma

R.br.	Toplotna podstanica	Inst.snaga gr. tijela (kW)	Kapacitet izmjenjivača (kW)	Tip izmjenjivača	Vrelovodni priključak
1.	POBJEDA	2435	2x3500	13 / 2,1 Dz	NO – 200
2.	UNICO FILTER	4663	5000	lamelni	NO – 150
3.	ENKER	6000	2x2965	13 / 1,65 Dz	NO – 150
4.	UKUS	1583	1x1395	9 / 1,65 Dz	NO – 125
5.	SLOGA	1600	2x1570	10 / 1,65 Dz	NO – 150
6.	MASINE I ALATI	707	523	6 / 1,65 Dz	NO – 100
7.	KRNDIJA I	916	2x988	7 / 1,65 Dz	NO – 80
8.	KRNDIJA II	643	2x523	5 / 1,65 Dz	NO – 80
9.	HOTEL	1219	2x814	7 / 1,65 Dz	NO – 80
10.	SIMETRALE	1613	2x814;1x1700	7 / 1,65 Dz	NO – 125
11.	VATROGASNI DOM	283	2x407	5 / 1,65 Dz	NO – 80
12.	POSTA	510	1x407	8 / 1,65 Dz	NO – 65
13.	OPĆINA	556	1x988	8 / 1,65 Dz	NO – 65
14.	O.S. HUSO HODŽIĆ	690	1x988	8 / 1,65 Dz	NO – 65
15.	DOM ZDRAVLJA	881	2x814	7 / 1,65 Dz	NO – 80
16.	AUTOPREVOZ	40	50	KTP – 50	
17.	DŽAMIJA DONJA	25	30	KTP – 30	
18.	POSTA – NOVA	108	150	KTP - 150	NO-50
19.	CENTAR ZA SOC. RAD	50	50	LAMELNI	NO – 32/
20.	APOTEKA MEDIFARM	30	30		
21.	KNJ.SERVIS BRKA SEID	30	30		
22.	DOM PARTIZAN	50	50	KTP-50	
23.	RAIFEISEN BANKA	80	100	LAMELNI	NO65/NO25
24.	GALIJAŠEVIĆ HALID	50	50	LAMELNI	
25.	SARAČEVIĆ MUHAREM	50	50	LAMELNI	
26.	BEGOVIĆ SADIK	50	50	LAMELNI	
27.	JABANDŽIĆ ISHAK	80	100	LAMELNI	NO - 32
28.	HODŽIĆ MUHAMED	40	50	LAMELNI	NO – 25
29.	AHMETAGIĆ NIJAZ	25	30	LAMELNI	NO – 25
	UKUPNO	25007	36611		

Kako je vidljivo iz prethodne tabele ukupna instalisana snaga grijnih tijela iznosi 25,007 MW, a prema strukturi može se podijeliti na:

- ✚ Postojeći industrijski objekti 17,695 MW (67,05 %),
- ✚ Postojeći stambeno-poslovni objekti 8,24 MW (32,95 %).

Iz ukupnih kapaciteta prema trenutnoj evidenciji koju je neophodno revidirati, prostor u kojem su instalirana grejna tijela je prema strukturi:

- ✚ Proizvodni: 172282,48 m³,
- ✚ Poslovni: 22810,4 m²,
- ✚ Stambeni: 24079,5 m².

Prema navedenoj strukturi u ukupnim prihodima Toplana, privredni subjekti (pravna lica) učestvuju sa cca 83,4 % , a fizička lica (stambeni prostori) učestvuju sa 16,6 % .

Analizirajući prethodne podatke, dolazimo do zaključka da su kotlovska postrojenja u dobroj mjeri zastarjela i u veoma lošem stanju, a osim toga i preopterećena čak i za postojeći instalirani kapacitet.

Uzmemo li kao mjerodavnu činjenicu da prema neslužbenim podacima na području Općine imamo cca 11500 domaćinstava i značajan broj privrednih subjekata (nije mi poznat broj), te da Toplana pruža usluge za cca 500 domaćinstava i 50 privrednih subjekata te da pri tome potroši za sezonu cca 6000 t uglja postavlja se pitanje kolika je potrošnja za zagrijavanje ostalih domaćinstava i privrednih subjekata.

Ako bismo uzeli da svaka porodična kuća potroši 5 m³ drveta i 3 t uglja, dolazimo do podataka da za jednu grijnu sezonu, nepovratno uništimo 55000 m³ drveta i 33000 t uglja, dok su podaci za privredne subjekte neprocjenjivi u nedostatku polaznih podataka.

Ovi podaci su svakako gruba procjena, a prema zvaničnim podacima šumarije u toku godine kroz njihovu evidenciju odobrena je sječa 7650 m³ ogrjevnog drveta.

Shodno tome neophodno je izvršiti povećanje kapaciteta kako za trenutne korisnike, tako i za nove buduće korisnike, pri čemu treba svakako računati na toplifikaciju šireg gradskog područja, uključujući naravno i prigradska područja u što većoj mjeri.

U tom smislu neophodno je obezbijediti proširenje građevinskog rejona Toplana za smještaj novih kotlovskih postrojenja i proširenje postojeće deponije za uglj, te obezbijediti studiju toplifikacije navedenog područja, zajedno sa projektnom dokumentacijom i vizijom zatvaranja finansijske konstrukcije.

Studija bi svakako trebala da obuhvati i mogućnost proizvodnje električne energije pri čemu bi toplotna energija bila korištena kao nus-proizvod.

Jedan od energenata čija potrošnja krajem osamdesetih godina XX stoljeća do danas bilježi stalni rast u ukupnoj svjetskoj potrošnji energenata je svakako i prirodni gas.

Kako u našoj zemlji ne postoje značajnija nalazišta ovog veoma važnog energenta, tako ni njegova potrošnja u industrijske svrhe, izuzimajući samo nekoliko većih centara nije posebno niti izražena.

Tendencije u ovoj sferi svakako nameću globalan pristup i on sam po sebi nemože biti vezan za užu područje, konkretno za sam tešanjki prostor. Tako da je razmišljanja o uporednoj izgradnji plinovoda sa izgradnjom aktualnog koridora 5 C, tek dobija na snazi.

Trenutne aktivnosti koje se provode u MZ Jelah idu u tom pravcu da se na ovaj način pokuša plinificirati kompletno područje te MZ, što bi svakako moglo biti iskorišteno u slučaju realizacije projekta plinifikacije područja koje gravitira trasom budućeg auto-puta.

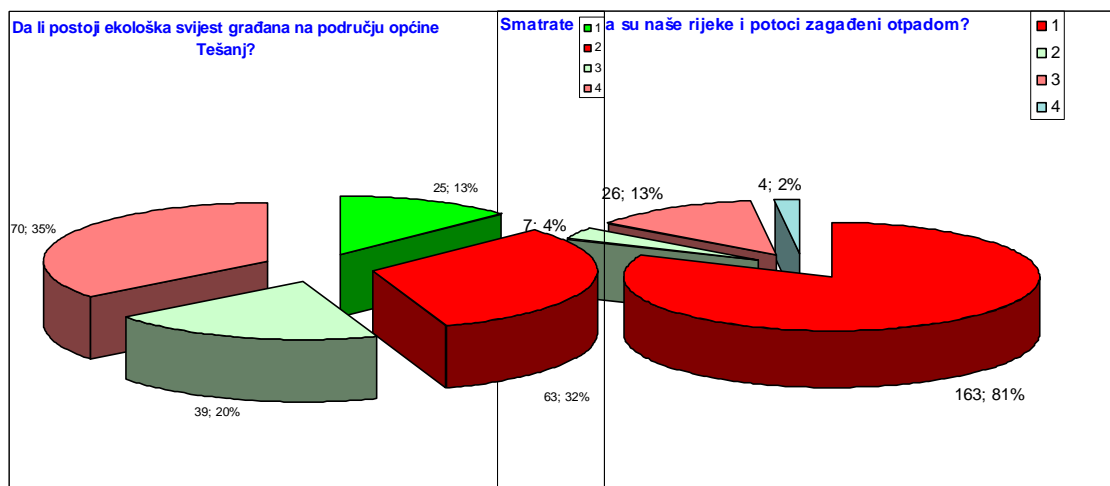
1.11 EDUKACIJA

U cilju izrade potrebnih akcija koje bi snažno i pozitivno djelovale na svijest građana, bilo je potrebno utvrditi sadašnje stanje u ovoj oblasti. Obzirom na specifičnost oblasti, a s ciljem da se dobije neutralna i što je moguće realnija slika stanja, pristupilo se izradi ankete od 25 pitanja. Anketa je provedena na 200 ispitanika putem mjesnih zajednica, preduzeća, srednjih škola i drugih institucija, slučajnim uzorkom. Ovaj uzorak obuhvata približno 1% punoljetne populacije pa se uzorak može smatrati dovoljnim. Slabost ove ankete je da istu nisu provodili educirani saradnici nego su ispitanici odgovarali na postavljena pitanja prema sopsptvenom razumijevanju istih. Ipak, ukrštanjem međusobnih odgovora nekih od pitanja, analitičkim pristupom, došlo se do jasnih pokazatelja u smislu potrebnih akcija.

Pitanje	1	2	3	4	SU MA	1 %	2 %	3 %	4 %
1 Da li postoji ekološka svijest građana na području općine Tešanj?	25	63	39	70	197	13%	32%	20%	36%
2 Smatrate li da su naše rijeke i potoci zagađeni otpadom?	163	7	26	4	200	82%	4%	13%	2%
3 Smatrate li da se dovoljno medijski govori o značaju ekologije i čistoće uopće?	17	127	23	31	198	9%	64%	12%	16%
4 Smatrate li ponašanje mladih u ovoj oblasti ohrabrujuće?	16	107	31	42	196	8%	55%	16%	21%
5 Smatrate li jesu li naša dvorišta dovoljno čista i uredna?	35	71	62	32	200	18%	36%	31%	16%
6 Čini li vlast vidljive korake da se stanje poboljša?	26	82	38	51	197	13%	42%	19%	26%
7 Znae li da postoji na našoj općini deponija otpada sanitarni potpuno uređena?	100	72	13	11	196	51%	37%	7%	6%
8 Da li je organizirani odvoz smeća od strane KP "RAD" dovoljno dobar?	67	44	66	20	197	34%	22%	34%	10%
9 Smatrate li da bi KP "RAD" trebalo uraditi više na čistoći javnih površina?	127	17	42	9	195	65%	9%	22%	5%
10 Smatrate li da je čistoća javnih površina u gradu Tešnju zadovoljavajuća?	38	69	57	32	196	19%	35%	29%	16%
11 Smatrate li neriješenu kanalizaciju ozbiljnom prijetnjom zdravlju ljudi?	169	10	16	5	200	85%	5%	8%	3%
12 Da li je pitanje vodosnabdjevanja, po vašem mišljenju, riješeno na općini Tešanj?	25	105	50	15	195	13%	54%	26%	8%

LEGENDA: 1 – DA, 2 – NE, 3 – UGLAVNOM DA, 4 – UGLAVNOM NE

Ispitanici su na pitanje 2 i 11 dali 100% odgovore, dok je kod nekih ispitanika na nekim od pitanja izostao odgovor tako se suma svih odgovora po pojedinačnim pitanjima kreće između min 195 do max 200.

Smatrate li da se dovoljno medijski govori o značaju ekologije i čistoće uopće?

Prioriteti	1	2	3	4	Sum	1%	2%	3%	4%
1 Riješavati pitanja kanalizacije i otpadnih voda	171	4	11	4	190	90%	2%	6%	2%
2 Uvesti represivne mjere zaštite od nelegalnog odlaganja otpada	169	6	11	5	191	88%	3%	6%	3%
3 Zaštititi postojeće vodotoke od zagađenja, posebno rijeku Usoru	164	6	17	4	191	86%	3%	9%	2%
4 Zaštititi rijeku Usoru od nelegalne eksploatacije šljunka	163	8	15	4	190	86%	4%	8%	2%
5 Organizirati odvoz smeća sa cijelog područja općine Tešanj	162	5	20	4	191	85%	3%	10%	2%
6 Izgradnja ekološke svijesti građana	160	10	18	5	193	83%	5%	9%	3%
7 Čišćenje nelegalnih deponija smeća	160	8	20	3	191	84%	4%	10%	2%
8 Izvršiti pošumljavanje na novim površinama	157	6	24	3	190	83%	3%	13%	2%
9 Izvršiti zasađivanje odgovarajućih vrsta u urbanim sredinama	143	6	35	3	187	76%	3%	19%	2%
10 Urediti dvorišta - "pomesti svako svoju avliju"	140	10	36	4	190	74%	5%	19%	2%
11 Riješavati vodosnabdjevanje kroz jedinstven sistem	134	15	33	7	189	71%	8%	17%	4%
12 Zabraniti upotrebu pvc ambalaže u maloprodaji	104	45	23	17	189	55%	24%	12%	9%
13 Izbaciti iz upotrebe vještačka đubriva	82	36	41	23	182	45%	20%	23%	13%

1.12 LOKALNA INSTITUCIONALNA PODRŠKA

Sadašnje stanje lokalne podrške, poslednjim izmjenama organizacije organa uprave Općine Tešanj, je nesumnjivo poboljšano. Uvedene su sljedeće uloge:

- Savjetnik za poljoprivredu i ekologiju,
- Ekološki redar (EKO POLICIJA), i od ranije zadržan u novoj organizaciji
- Komunalni inspektor.

Nevladin sektor djeluje kroz jedno udruženje građana...

CILJEVI

RED I ČISTOĆA SU SJAJAN PREDUSLOV SVAKOG USPJEHA

1.1 BIODIVERZITET

- ZADRŽATI SADAŠNJI NIVO I RAZNOVRSTNOST RIBLJEG FONDA I OSIGURATI PRETPOSTAVKE ZA NJEGOV RAZVOJ

Potrebne akcije (aktivnosti):

- očistiti obale rijeka od otpada,
- strogo sankcionirati odlaganje otpada,
- stimulirati prijave nelegalnog odlaganja,
- eksploataciju šljunka staviti pod puni nadzor

Početak realizacije po svim tačkama:

01.01.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

01.01.2009.

Vođa akcije:

Senad Subašić

Učesnici: Općinska administracija, kantonalni zastupnici, vlasti u mjesnim zajednicama, inspekcija

Sudionici: građani

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 30.000,00 KM u tri godine

- IZGRADNJA KASKADA NA RIJECI USORI SA OBALOUTVRDAMA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.01.2008

Završetak realizacije po svim tačkama:

01.01.2010.

Vođa akcije:

Senad Subašić, Nermin Piknjač (Udruženje ribolovaca)

Učesnici: Općinska administracija, udruženje građana – ribolovci, mjesne zajednice, međunarodni fondovi

Sudionici:

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 100.000,00 KM u tri godine

- IZGRADNJA ŠUMSKIH STAZA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.07.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

01.12.2012.

Vođa akcije: Turistička zajednica

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici, kantonalni i federalni zastupnici, privredni subjekti
Tačke provjere: polugodišnje
Procjena potrebnih sredstava: 10.000,00 KM u po godini (1km staze=2.000,00 KM)

- OBNOVA FONDA DIVLJIH ŽIVOTINJA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.07.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

01.12.2012.

Vođa akcije: Lovačko udruženje

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici, kantonalni i federalni zastupnici

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 10.000,00 KM u po godini, ukupno 50.000,00 KM (za pet godina)

- IZGRADNJA OSMATRAČNICA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.01.2008

Završetak realizacije po svim tačkama:

31.12.2011.

Vođa akcije: Lovačko društvo

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 9.000,00 KM u po godini (6 osmatračnicax1.500,00 KM)

- OSNIVANJE EKO PARKOVA SA UZGOJEM DIVLJAČI

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat sa podsticajnim mjerama onima koji će osnivati parkove za uzgoj divljači
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.07.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

31.12.2009.

Vođa akcije: Hamzalija Hojkurić

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

- SAJAM PČELARA I DANI MEDA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.07.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

31.12.2007 i stalno

Vođa akcije: Esad Vilašević

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici, kantonalni i federalni zastupnici, privredni subjekti

Tačke provjere: tromjesečno

Procjena potrebnih sredstava: ?

- FORMIRANJE BIOPARKOVA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat mogućih bioparkova na području Općine
- izvesti uređenje jednog bioparka godišnje prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

30.06.2006

Završetak realizacije po svim tačkama:

31.12.2006. i dalje

Vođa akcije: Hamzalija Hojkurić

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici, kantonalni i federalni zastupnici, privredni subjekti

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 10.000,00 KM u po godini (1km staze=2.000,00 KM)

- OZELENJAVANJE SADNICAMA DRVEĆA UZ SAOBRAĆAJNICE

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi projekat
- izvesti akcije prema projektu

Početak realizacije po svim tačkama:

01.07.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

31.12.2011.

Vođa akcije: Hamzalija Hojkurić

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici, kantonalni i federalni zastupnici, privredni subjekti

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 5.000,00 KM u po godini (25.000,00 KM)

- IZRADITI STUDIJU ODRŽIVOSTI LJEKOVITOG BILJA

Potrebne akcije (aktivnosti):

- izraditi studiju
- dalje akcije prema usvojenoj studiji

Početak realizacije po svim tačkama:

01.07.2007

Završetak realizacije po svim tačkama:

31.12.2007.

Vođa akcije: Zahida Binakaj

Učesnici: općinska administracija, turistička zajednica

Sudionici: vlasti u mjesnoj zajednici, kantonalni i federalni zastupnici, privredni subjekti

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

1.2 ZRAK

- **DEFINIRATI NADLEŽNOSTI OPĆINSKE UPRAVE U OVOJ OBLASTI**

Potrebne akcije (aktivnosti):

- pokrenuti inicijativu za izmjene i dopune Zakona o zaštiti zraka ("Službene novine F BiH" br.33/03)

Početak realizacije:

odmah

Završetak realizacije:

tokom 2007

Vođa aktivnosti: Sead Korajlić, Smajo Ćeman

Učesnici: zastupnici, vlade

Sudionici:

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 0,00 KM

- **IZVRŠITI STRUČNI I SLUŽBENI MONITORING ZA NAJZNAČAJNIJE POLUTANTE: sumpor-dioksid (SO₂), čestice prašine, azotne okside (NO_x), ugljen-dioksid (CO₂), ugljen-monoksid (CO), ozon (O₃), teške metale i organska jedinjenja**

Potrebne akcije (aktivnosti)

- angažovanje nadležne institucije za izradu Elaborata o stanju kvaliteta zraka po standardima AAQS na kritičkim tačkama (Bukva, Tešanj, Jelah i druge sredine po procjeni)

Početak realizacije:

31.12.2006

Završetak realizacije:

01.07.2007

Vođa aktivnosti: Sead Korajlić

Učesnici: stručna univerzitetska institucija

Sudionici: Općinska administracija

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 20.000,00 KM

- **USPOSTAVITI KATASTAR ZAGAĐIVAČA, FORMIRANJE BAZE PODATAKA I UVOĐENJE SISTEMA MONITORINGA**

Potrebne akcije (aktivnosti)

- uvođenje ISO 14001 u Općini Tešanj
- izrada Elaborata ???
- odgovarajuća odluka Općinskog vijeća

Početak realizacije:

01.01.2007

Završetak realizacije:

31.12.2008

Vođa aktivnosti: Sead Korajlić

Učesnici: stručne institucije, vijećnici

Sudionici: Općinska administracija

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 25.000,00 KM

- INTEGRISATI SVE VODOVODE U JEDINSTVEN SISTEM SNABDJEVANJA SA JEDINSTVENIM EFIKASNIM NADZOROM KVALITETA PITKE VODE

Potrebne akcije

- jačanje postojećih i izgradnja novih vodoizvorišta, te uvezivanje postojećih vodovoda u jedinstven sistem

Početak akcije:

01.01.2007

Završetak akcije:

31.12.2015

Vođa projekta: Direktor KP "RAD"

Učesnici: Općinska administracija

Sudionici: vlasnici i korisnici sadašnjih vodovoda

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

- USORA – EKOLOŠKA RIJEKA

Potrebne akcije

- razgovor sa susjednim općinama i priprema odgovarajuće odluke,
- izrada elaborata
- usvajanje elaborata
- realizacija mjera prema elaboratu

Početak akcije:

01.01.2007

Završetak akcije :

31.12.2010

Vođa projekta: Općinski načelnik

Učesnici: Načelnici susjednih općina, mjesne zajednice uz rijeku Usoru, Općinska administracija

Sudionici: Ribolovačka društva

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

- ZAŠTITA PRIRODNIH IZVORIŠTA I BUNARA

Potrebne akcije

- sprovođenje odluke o komunalnom redu i sanitarnom minimumu,
- ustrojavanje katastra izvorišta i bunara.

Početak akcije:

01.07.2006

Završetak akcije:

31.12.2007

Vođa projekta: Komunalni i sanitarni inspektori

Učesnici: Općinska administracija, mjesne zajednice

Sudionici: vlasnici i korisnici sadašnjih vodovoda, građani

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 5.000,00 godišnje (7.500,00 KM ukupno)

- KVALITET PITKE VODE

Potrebne akcije

- dostizanje i održivost kvaliteta pitke vode

Početak akcije:

01.01.2007

Završetak akcije:

31.12.2015

Vođa projekta: Direktor KP "RAD"

Učesnici: Općinska administracija

Sudionici: vlasnici i korisnici sadašnjih vodovoda

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

1.4 ZEMLJIŠTE

- ZADRŽATI POSTOJEĆI NIVO POLJOPRIVREDNE POVRŠINE I ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA

Potrebne akcije:

- u skladu sa zakonom osigurati dovođenje u adekvatno stanje zemljišta na kome je vršena, a i dalje se vrši, eksploatacija šljunka,
- educirati stanovništvo u oblasti poljoprivredne proizvodnje,
- "golu sječū" šuma dozvoliti samo u nužnim situacijama.

Početak projekta:

01.09.2006

Završetak projekta:

31.12.2010

Vođa projekta: Tamara Turkić

Učesnici: Općinska administracija, kantonalno preduzeće "ŠUME",...

Sudionici: stanovništvo

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 2.000,00 KM/godišnje

- PRIVESTI ZEMLJIŠTE POLJOPRIVREDNOJ UPOTREBI

Potrebne akcije:

- snimiti stanje svih parcela sa kojih je eksplatisan šljunak,
- rekultivisati površine uz rijeku Usoru nakon izvršene eksploatacije šljunka (obaveza vlasnika zemljišta prema zakonu)

Početak projekta:

01.09.2006

Završetak projekta:

31.12.2010

Vođa projekta: Tamara Turkić

Učesnici: vlasnici zemljišta

Sudionici: Općinska administracija

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 3.000,00 KM

1.5 ŠUMA

- IMPLEMENTACIJA ZAKONA U OVOJ OBLASTI

Potrebne aktivnosti:

- organizirati tematske rasprave u ovoj oblasti i zaključcima pokrenuti odgovorne na implementaciju propisa

Početak aktivnosti:

01.10.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Hasan Alikadić

Učesnici: skupštinski zastupnici, Uprava za šume

Sudionici: inspekcija, šumari, ...

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 500,00 KM

- IZGRADNJA JEDINSTVENE BAZE PODATAKA O STANJU ŠUMA

Potrebne aktivnosti:

- izrada softvera,
- snimanje početnog stanja,
- kontinuirano unošenje potrebnih podataka.

Početak aktivnosti:

01.01.2007

Završetak aktivnosti:

31.12.2007 i kontinuirana aktivnost

Vođa projekta: Tamara Turkić

Učesnici: Općinska administracija, Uprava za šume; NVO

Sudionici: programer

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 2.000,00 KM

- IZRADA PROJEKTA ZAŠTITE ŠUMA

Potrebne aktivnosti:

- proizvodnja sadnog materijala,
- pošumljavanje,
- zaštita od požara

Početak aktivnosti:

01.01.2007

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Tamara Turkić

Učesnici: Općinska administracija, Uprava za šume

Sudionici: inspekcija, šumari, ostali

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 10.000,00 KM

1.6 ZDRAVLJE I HRANA

- PROIZVODNJA ZDRAVE HRANE

Potrebne aktivnosti:

- Donijeti odluku o budžetskoj podršci proizvodnji zdrave hrane

Početak aktivnosti:

01.01.2007

Završetak aktivnosti:

31.12.2015 i trajno

Vođa projekta: Općinski načelnik

Učesnici: Općinska administracija, mjesne zajednice

Sudionici: građani

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 150.000,00 KM godišnje

1.7 KANALIZACIJA

- RIJEŠITI KANALIZACIONI KOLEKTOR NA RASKRSNICI BUKVA-JELAH

Potrebne aktivnosti:

- napraviti snimak stanja ovog ispusta,
- predložiti potrebne mjere

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2006

Vođa projekta: Indir Kapić

Učesnici: Općinska administracija, KP "RAD"

Sudionici: korisnici kanalizacije

Tačke provjere: poslednji kvartal 2006

Procjena potrebnih sredstava: ?

- RIJEŠITI KRITIČNA MJESTA KANALIZACIONIH ISPUSTA NA PORDUČJU GRADA TEŠNJA

Potrebne aktivnosti:

- napraviti spisak kritičnih mjesta kanalizacionih ispusta,
- napraviti plan njihovog rješavanja.

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Indir Kapić

Učesnici: Općinska administracija, KP "RAD"

Sudionici: korisnici kanalizacije

Tačke provjere: poslednji kvartal 2006

Procjena potrebnih sredstava: ?

- IZRADA DOKUMENTACIJE IZGRAĐENE KANALIZACIJE

Potrebne aktivnosti:

- napraviti snimak stanja izgrađene kanalizacije,

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Direktor KP "RAD"

Učesnici: Općinska administracija, KP "RAD"

Sudionici: korisnici kanalizacije

Tačke provjere: poslednji kvartal 2006

Procjena potrebnih sredstava: ?

- IZRADA IDEJNOG PROJEKTA KOLEKTORA KANALIZACIJE

Potrebne aktivnosti:

- izrada studije glavnog kanalizacionog kolektora,
- uobziriti razvoj lokalnih kanalizacionih mreža.

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Direktor KP "RAD"

Učesnici: Općinska administracija, KP "RAD", mjesne zajednice, privredni subjekti

Sudionici: korisnici kanalizacije

Tačke provjere: kvartalno

Procjena potrebnih sredstava: 15.000,00 KM

1.8 OTPAD

- SNIMITI STANJE SVIH NELEGALNIH DEPONIJA

Potrebne aktivnosti:

- napraviti snimak stanja na cijelom području općine,

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

30.09.2006

Vođa projekta: Nadir Medarić

Učesnici: Mjesne zajednice, KP "RAD"

Sudionici: Općinska administracija

Tačke provjere: posljednji kvartal 2006

Procjena potrebnih sredstava: 500,00 KM

- UKLANJANJE SVIH NELEGALNIH DEPONIJA

Potrebne aktivnosti:

- čišćenje svih nelegalnih deponija,
- svake godine tokom realizacije akcije manjivati nivo nelegalnih deponija za 30%

Početak aktivnosti:

01.12.2007

Završetak aktivnosti:

31.12.2009

Vođa projekta: Direktor KP "RAD"

Učesnici: Općinska administracija, mjesne zajednice

Sudionici: stanovništvo

Tačke provjere: posljednji kvartal 2006

Procjena potrebnih sredstava: 50.000,00 KM

- UTVRĐIVANJE MJESTA I NAČINA ODLAGANJA UGINULIH ŽIVOTINJA

Potrebne aktivnosti:

- utvrditi uslove odlaganja kroz Odluku o komunalnom redu

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Mirsada Ramović

Učesnici: Vijeće, KP "RAD"

Sudionici: građani

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

1.9 DEMINIRANJE

- USPOSTAVLJANJE JEDINSTVENE BAZE PODATAKA O STANJU RIZIČNIH POVRŠINA OD MINA

Potrebne aktivnosti:

- usklađivanje postojećih sa novim podacima realnog stanja,
- kontinuirano unošenje podataka u bazu.

Početak aktivnosti:

01.07.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007 i kontinuirano

Vođa projekta: Enis Mehinović

Učesnici: Općinski načelnik, Općinsko vijeće, BH MAC RU Tuzla

Sudionici: Katastar, mjesne zajednice, građani, vojne komande

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 1.500,00 KM/godišnje (3.000,00 KM ukupno)

- TRAJNO OBILJEŽAVANJE OPASNOSTI OD MINA

Potrebne aktivnosti:

- sistemsko izviđanje terena,
- izrada projekta trajnog obilježavanja.

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007 i kontinuirano

Vođa projekta: Enis Mehinović

Učesnici: Općinski načelnik, Općinsko vijeće, BH MAC RU Tuzla, TUN-tim

Sudionici: Katastar, mjesne zajednice, građani, vojne komande

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 9.500,00 KM/godišnje (oznake, kolje, žice, naknade)

- IZRADA PLANA DUGOGODIŠNJEG DEMINIRANJA TERENA

Potrebne aktivnosti:

- izraditi Plan dugogodišnjeg deminiranja terena sa godišnjim obimom deminiranja i potrebnih sredstava,
- realizirati akcije u skladu sa planom.

Početak aktivnosti:

01.07.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2006 i kontinuirano

Vođa projekta: Enis Mehinović

Učesnici: Općinski načelnik, Općinsko vijeće

Sudionici: Katastar, Općinska administracija

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 150.000,00 KM

1.10 ENERGIJA

- NAPRAVITI PLAN TOPLIFIKACIJE URBANIH SREDINA

Potrebne aktivnosti:

- izraditi odvojene jasne planove toplifikacije grada, Jelaha i Tešanjke

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Sejdo Plančić

Učesnici: Općinska administracija, mjesne zajednice Tešanj, Jelah i Tešanjka

Sudionici: stanovništvo ovih područja

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

- **NAPRAVITI STUDIJU ALTERNATIVNIH IZVORA ENERGIJE**

Potrebne aktivnosti:

- izraditi studiju mogućih alternativnih izvora energije

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2007

Vođa projekta: Sejdo Plančić; Fadil Begović

Učesnici: Općinska administracija, naučne institucije

Sudionici: Privredni subjekti

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: ?

1.11 EDUKACIJA

- **NAPRAVITI PLAN MEDIJSKE KAMPANJE**

Potrebne aktivnosti:

- izraditi okvirni plan medijske kampanje na godišnjem nivou (elektronski mediji, pisani mediji, letci, panoji),

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2009

Vođa projekta: Suad Huskić

Učesnici: Općinska administracija, institucije, lokalni mediji

Sudionici: stanovništvo

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 45.000,00 KM

- **NAPRAVITI PLAN INSTITUCIONALNOG DJELOVANJA**

Potrebne aktivnosti:

- izraditi plan djelovanja kroz institucije (škole, institucije, preduzeća, nevladin sektor),

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2009

Vođa projekta: Suad Huskić

Učesnici: Općinska administracija, institucije, vjerske zajednice

Sudionici: škole, institucije, preduzeća, nevladin sektor

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 2.000,00 KM

- **NAPRAVITI PLAN PROVJERE IZGRADNJE SVIJESTI**

Potrebne aktivnosti:

- provjere izgradnje svijesti utvrđivati povremenim anketama građana

Početak aktivnosti:

01.01.2007

Završetak aktivnosti:

31.12.2009

Vođa projekta: Suad Huskić

Učesnici: Provođioci anketa

Sudionici: stanovništvo

Tačke provjere: polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava: 2.000,00 KM

1.12 LOKALNA INSTITUCIONALNA PODRŠKA

- PRATITI POTREBU JAČANJA INSTITUCIONALNE PODRŠKE OSTAVRENJU VIZIJE

Potrebne aktivnosti:

- sagledavati kvartalno ili polugodišnje (ovisno o oblasti), sumarno, izvještaje po svim oblastima,
- poduzimati potrebne akcije za uklanjanje eventualnih blokada u napredovanju projekta.

Početak aktivnosti:

01.09.2006

Završetak aktivnosti:

31.12.2015

Vođa projekta: Adem Huskić

Učesnici: Općinsko vijeće, vođe projekata, Komisija za ekologiju Vijeća

Sudionici: općinska administracija

Tačke provjere: kvartalno i polugodišnje

Procjena potrebnih sredstava:

SUMARNI PREGLED CILJEVA

RED I ČISTOĆA SU SJAJAN PREDUSLOV SVAKOG USPJEHA

No	Oblast	S u m	Cilj	Akcija	Vođa	Učesnici	Sudionici	Planiran i početak	Planirani završetak	Planir ane tačke provje re	Godine trajanja
1	Edukacija	1	Plan medijske kampanje	Izraditi i implementirati okvirni medijski plan kampanje (elektronski mediji, pisani mediji, letci, panoi,...)	Suad Huskić	Općinska administracija, lokalni mediji, institucije	građani	1.9.2006	31.12.2009	polugo dišnje	3,33
2	Edukacija	1	Plan institucionalnog djelovanja	Izraditi plan djelovanja kroz institucije (škole, nstitucije, nevladin sketor, preduzeća,...)	Nadir Medarić	Općinska amdinistracija, institucije, vjerske zajednice	učenici, nastavnici, radnici, direktori	1.9.2006	31.12.2009	polugo dišnje	3,33
3	Edukacija	1	Plan provjere izgradnje svijesti	Napraviti plan provjere putem neutralnih anketa	Fuad Šišić	Provodioci anketa	građani	1.1.2007	31.12.2009	polugo dišnje	3,00
4	Šume	1	Izraditi bazu podataka o stanju šuma	Izrada softvera Snimanje početnog stanja Praćenje stanja	Zijad Spahić	šumari, NVO, inspekcija	građani	1.1.2007		polugo dišnje	-107,08
5	Šume	1	Izrada projekata zaštite šuma	Proizvodnja sadnog materijala Pošumljavanje Zaštita od požara		Općinski načelnik, Vijeće	NVO, viši nivoi	1.1.2007	31.12.2007	tromje sečno	1,00
6	Šume	1	Primjena zakonskih propisa	Javne rasprave Medijska pažnja Zastupnička pitanja	Hasan Alikadić	Mediji, zastupnici, Općinski načelnik	NVO, građani	1.1.2007	31.12.2010	polugo dišnje	4,00
7	Biodiverzitet	1	Zadržati sadašnji nivo i raznovrsnost ribljeg fonda i osigurati pretpostavke za njegov razvoj	Očistiti obale rijeka od otpada, Sankcionisati odlaganje otpada, Stimulirati prijave nelegalnog otpada, Eksploataciju šljunka staviti pod nadzor	Senad Subašić	Općinska administracija, kantonalni zastupnici, vlasti u mjesnim zajednicama, inspekcija	građani	1.1.2007	31.12.2009	polugo dišnje	3,00

8	Biodiverzitet	1	Izgradnja kaskada na rijeci Usori sa obaloutvrdama	Izraditi projekat, Izvesti akcije prema projektu	Senad Subašić, Nermin Piknjač	Općinska administracija, udruženje ribolovaca, mjesne zajednice, međunarodni fondovi	stručna organizacija	1.1.2008	1.1.2010	polugo dišnje	2,00
9	Biodiverzitet	1	Izgradnja šumskih staza	Izraditi projekat, Izvesti akcije prema projektu	Turistička zajednica	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesna zajednica, privredni subjekti, zastupnici	1.1.2007	31.12.2012	godišnje	6,00
10	Biodiverzitet	1	Obnova fonda divljih životinja	Izraditi projekat, Izvesti akcije prema projektu	Turistička zajednica	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesna zajednica, privredni subjekti, zastupnici	1.7.2007	31.12.2012	godišnje	5,51
11	Biodiverzitet	1	Izgradnja osmatračnica	Izraditi projekat, Izvesti akcije prema projektu	Lovačko društvo	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesne zajednice	1.1.2008	31.12.2011	godišnje	4,00
12	Biodiverzitet	1	Osnivanje eko-parkova sa uzgojem divljači	Izraditi projekat sa podsticajnim mjerama onima koji će osnivati parkove za uzgoj divljači, Izvesti akcije prema projektu	Hamzalijsa Hojkurić	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesne zajednice	1.7.2007	31.12.2009	polugo dišnje	2,50
13	Biodiverzitet	1	Sajam pčelara i dani meda	Izraditi projekat, Izvesti akcije prema projektu	Esad Vilašević	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesna zajednica, privredni subjekti, zastupnici	1.7.2007	31.12.2007	polugo dišnje	0,50
14	Biodiverzitet	1	Formiranje bioparkova	Izraditi plan mogućih bioparkova na Općini, Izvesti uređenje jednog bioparka godišnje prema planu	Hamzalijsa Hojkurić	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesna zajednica, privredni subjekti, zastupnici	30.6.2006	31.12.2006	polugo dišnje	0,50
15	Biodiverzitet	1	Ozelenjavanje sadnicama drveća uz saobraćajnice	Izraditi projekat, Izvesti akcije prema projektu	Hamzalijsa Hojkurić	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesna zajednica, privredni subjekti, zastupnici	1.7.2007	3.7.1905	polugo dišnje	-102,06

16	Biodiverzitet	1	Izraditi studiju održivosti ljekovitog bilja	Izraditi studiju, Dalje akcije prema usvojenoj studiji	Zahida Binakaj	Općinska amdinistracija, turistička zajednica	mjesna zajednica, privredni subjekti, zastupnici	1.7.2007	31.12.2007	polugo dišnje	0,50
17	Zrak	1	Definirati nadležnosti Općinske uprave u ovoj oblasti	Pokrenuti inicijativu za izmjene i dopune Zakona o zaštiti zraka ("Službene novine FBiH", br. 33/03)	Sead Korajlić, Smajo Čeman	zastupnici	Općinska administracija	1.7.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,50
18	Zrak	1	Izvršiti stručni i službeni monitoring za najznačajnije polutante	Angažovati nadležnu instituciju za izradu elaborata o stanju kvaliteta zraka	Sead Korajlić	Univerzitetna institucija	Općinska administracija	31.12.2006	1.7.2007	kvartalno	0,50
19	Zrak	1	Uspostaviti katastar zagađivača, formiranje baze podataka i uvođenje sistema monitoringa	Uvođenje ISO 14001 u Općini Tešanj, Izrada Elaborata ?, Odgovarajuća odluka Vijeća	Sead Korajlić	Stručne institucije, vijećnici	Općinska administracija	1.1.2007	31.12.2008	polugo dišnje	2,00
20	Voda	1	Integrirati sve vodovode u jedinstven sistem snabdjevanja sa jedinstvenim efikasnim nadzorom kvaliteta pitke vode	Jačanje postojećih i izgradnja novih vodoizvorišta, Uvezivanje postojećih vodovoda u jedinstven sistem	Direktor KP "RAD"	Općinska amdinistracija	vlasnici i korisnici sadašnjih vodovoda	1.1.2007	31.12.2015	polugo dišnje	9,00
21	Voda	1	Usora - ekološka rijeka	Razgovor sa susjednim općinama, Izrada elaborata, Usvajanje elaborata, Realizacija mjera prema elaboratu	Općinski načelnik	Načelnici susjednih općina, mjesne zajednice, Općinska administracija	Ribolovačka društva	1.1.2007	31.12.2010	polugo dišnje	4,00
22	Voda	1	Prirodna izvorišta i bunari	Sprovođenje odluke o komunalnom redu i sanitarnom minimumu, Ustrojavanje katastra izvorišta i bunara	Komunalni i sanitarni inspektori	Općinska amdinistracija, mjesne zajednice	vlasnici i korisnici sadašnjih vodovoda	1.7.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,50
23	Voda	1	Kvalitet pitke vode	Dostizanje i održivost pitke vode	Direktor KP "RAD"	Općinska amdinistracija	vlasnici i korisnici sadašnjih vodovoda	1.1.2007	31.12.2015	polugo dišnje	9,00

24	Zemljište	1	Zadržati postojeći nivo poljoprivredne površine i šumskog zemljišta	U skladu sa zakonom osigurati rekultivaciju zemljišta nakon eksploatacije šljunka, Educirati stanovništvo u oblasti poljoprivredne proizvodnje, Izbjeći "golu sječu" šuma.	Tamara Turkić	Općinska administracija, preduzeće "ŠUME"	Stanovništvo	1.9.2006	31.12.2010	polugo dišnje	4,33
25	Zemljište	1	Privesti zemljište poljoprivrednoj upotrebi	Snimiti stanje parcela eksploatisanog šljunka, Rekultivisati površine uz rijeku Usoru	Tamara Turkić	Vlasnici parcela	Općinska administracija	1.9.2006	31.12.2010	polugo dišnje	4,33
26	Otpad	1	Utvrđivanje mjesta i načina odlaganja uginulih životinja	Utvrđiti mjesto odlaganja kroz Odluku o komunalnom redu	Mirsada Ramović	Vijeće, KP "RAD"	građani	1.9.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,33
27	Kanalizacija	1	Izrada dokumentacije izgrađene kanalizacije	Napraviti katastar izgrađene instalacije	Direktor KP "RAD"	Općinska administracija	Korisnici kanalizacije	1.9.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,33
28	Kanalizacija	1	Izrada idejnog projekta kolektora kanalizacije	Izraditi studiju glavnog kanalizacionog projekta, Uobziriti razvoj lokalnih kanalizacionih mreža	Direktor KP "RAD"	Općinska administracija	mjesne zajednice, privredni subjekti	1.9.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,33
29	Kanalizacija	1	Riješiti kanalizacioni kolektor na raskrsnici Bukva-Jelah	Napraviti snimak stanja ovog ispusta, Predložiti potrebne mjere	Indir Kapić	Općinska administracija, KP "RAD"	Korisnici kanalizacije	1.9.2006	31.12.2006	kvartalno	0,33
30	Kanalizacija	1	Riješiti kritična mjesta kanalizacionih ispusta u području grada Tešnja	Snimiti kritična mjesta kanalizacionih ispusta u području grada Tešnja, Napraviti plan njihovog rješavanja	Indir Kapić	Općinska administracija, KP "RAD"	Korisnici kanalizacije	1.9.2006	31.12.2007	kvartalno	1,33
31	Otpad	1	Snimiti stanje svih nelegalnih deponija	Napraviti snimak stanja na cijelom području Općine	Nadir Medarić	Mjesne zajednice, KP "RAD"	Općinska administracija	1.9.2006	30.9.2006	kvartalno	0,08
32	Otpad	1	Uklanjanje svih nelegalnih deponija	Čišćenje svih nelegalnih deponija, Smanjivati godišnji nivo nelegalnih deponija za 30%	Direktor KP "RAD"	Općinska administracija, mjesne zajednice	Stanovništvo	1.12.2007	31.12.2009	polugo dišnje	2,08
33	Deminiranje	1	Uspostaviti jedinstvenu bazu podataka o stanju rizičnih površina od mina	Usklađivanje postojećih sa novim podacima realnog stanja, Kontinuirano unošenje podataka u bazu	Enis Mehinović	Općinski načelnik, Vijeće, BH MAC RU Tuzla	Katastar, mjesne zajednice, građani, vojne komande	1.7.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,50

34	Deminiranje	1	Trajno obilježavanje opasnosti od mina	Sistemska izviđanje terena, Izrada projekta trajnog obilježavanja	Enis Mehinović	Općinski načelnik, Vijeće, BH MAC RU Tuzla, TUN-tim	Katastar, mjesne zajednice, građani, vojne komande	1.9.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,33
35	Deminiranje	1	Izrada Plana dugogodišnjeg deminiranja terena	Izraditi Plan dugogodišnjeg deminiranja sa godišnjim obimom deminiranja, Realizirati akcije u skladu sa Planom	Enis Mehinović	Općinski načelnik, Vijeće	Katastar, Općinska administracija	1.7.2006	31.12.2006	kvartalno	0,50
36	Energija	1	Napraviti Plan toplifikacije urbanih sredina	Izraditi planove toplifikacije grada, Jelaha i Tešanjke	Sejdo Plančić	Općinska administracija, mjesne zajednice Tešanj, Jelah i Tešanka	Stanovništvo	1.9.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,33
37	Energija	1	Napraviti Studiju alternativnih izvora energije	Izraditi Studiju mogućih alternativnih izvora energije	Sejdo Plančić, Fadil Begović	Općinska administracija, naučne institucije	Privredni subjekti	1.9.2006	31.12.2007	polugo dišnje	1,33
38	Lokalna institucionalna podrška	1	Pratiti potrebu jačanja institucionalne podrške	Sagledavati polugodišnje - sumarno, izvještaje po oblastima, Poduzimati potrebne akcije za uklanjanje blokada	Općinski načelnik	Općinsko vijeće, vođe projekata, Komisija za ekologiju Vijeća	Općinska administracija	1.9.2006	31.12.2015	polugo dišnje	9,34
39	Zdravlje i hrana	1	Proizvodnja zdrave hrane	Budžetska podrška proizvodnji zdrave hrane	Općinski načelnik	Općinska administracija, mjesne zajednice	građani	1.1.2007	31.12.2015	polugo dišnje	9,00

VRIJEME IZRADE STRATEGIJE

